

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

УНИВЕРСИТЕТСКА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ПРОГРАМА 2025

Научноизследователски проекти на
УНСС, приключили през 2025 г.

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО УНСС
София, 2025

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

UNWE RESEARCH PROGRAMME 2025

UNWE Research Projects ended 2025

UNWE ACADEMIC PUBLISHING HOUSE
Sofia, 2025

Уважаеми изследователи,

Годишникът на Университетската изследователска програма за 2025 година се появява в един особено знаменателен за УНСС момент — годината, в която отбелязваме 105 години от създаването на нашия университет. Това юбилейно издание е не просто академичен документ, а символ на мисията, традициите и стремежите, които през повече от век оформят нашата институция като водещ образователен и научен център.

Настоящият Годишник отразява богатството, енергията и вдъхновението, с които нашите изследователи работят. Включените научни проекта свидетелстват за непрестанния стремеж към иновации, интердисциплинарност и обществена отговорност.

В годината на нашия 105-годишен юбилей имаме особена привилегия и отговорност — да надграждаме постигнатото, да утвърждаваме авторитета на УНСС и да създаваме нови възможности за международно научно присъствие. В стратегическата визия за развитие на уни-

верситета, която отстояваме, поставяме научните изследвания като фундамент за иновативни образователни практики, устойчиви партньорства и активна роля на глобалната академична сцена.

Годишникът за 2025 година е ярко свидетелство за виталността на нашия научен потенциал. Убеден съм, че знанието, създадено тук, ще продължи да укрепва нашата репутация, да подпомага развитието на обществото и да отваря нови хоризонти пред българската и международната научна общност.

Изразявам дълбока благодарност към всички автори и участници в това издание. Вашият труд, отдаденост и професионализъм са стожерите, върху които се гради бъдещето на научните изследвания в УНСС. „Всеки голям успех на науката има като източник великата дързост на въображението“, както е казал великият американски реформатор на образованието Джон Дюи.

Бъдете дръзки!

проф. д-р Димитър Димитров,
ректор

Dear researchers,

The 2025 Yearbook of the University Research Programme comes at a particularly significant moment for UNWE – the year in which we celebrate 105 years since the founding of our university. This anniversary edition is not merely an academic document, but a symbol of the mission, traditions, and aspirations that have shaped our institution as a leading educational and scientific centre for more than a century.

This Yearbook reflects the richness, energy, and inspiration with which our researchers work. The scientific projects included demonstrate the constant pursuit of innovation, interdisciplinarity, and social responsibility.

In the year of our 105th anniversary, we have a special privilege and responsibility – to build on what we have achieved, to strengthen the authority of UNWE, and to create new opportunities for international scientific presence. In the strategic vision for the development of the university that we uphold, we place scientific research as

the foundation for innovative educational practices, sustainable partnerships, and an active role on the global academic stage.

The 2025 Yearbook is a vivid testament to the vitality of our scientific potential. I am convinced that the knowledge created here will continue to strengthen our reputation, support the development of society, and open new horizons for both the Bulgarian and international scientific communities.

I would like to express my deep gratitude to all authors and contributors to this edition. Your hard work, dedication, and professionalism are the foundations on which the future of scientific research at UNWE is built. "Every great success in science has its source in the great audacity of imagination," as the American educational reformer John Dewey said.

Be bold!

Prof. Dr. Dimitar Dimitrov
Rector

Програмен съвет по научноизследователска дейност на УНСС

(от 18.02.2025 г.)

доц. д-р Мария Сашкова Воденичарова, зам.-ректор по научноизследователска дейност – **председател**, проф. д-р Еленита Кирилова Великова – **заместник-председател**, проф. д-р Венелин Николаев Бошнаков, проф. д-р Красимир Маринов Маринов, проф. д-р Христина Лазарова Николова, доц. д-р Николай Койчев Ванков, доц. д-р Димитър Димитров Дамянов, доц. д-р Красимир Василев Йорданов, доц. д-р Пресиян Марчев Марков, доц. д-р Антония Иванова Пенчева, доц. д-р Екатерина Александрова Тошева

UNWE Research Programme Council

(since 18.02.2025)

Assoc. Prof. Dr. Maria Sashkova Vodenicharova, Vice Rector for Research – **Chair**
Prof. Dr. Elenita Kirilova Velikova – **Deputy Chair**, Prof. Dr. Venelin Nikolaev Boshnakov,
Prof. Dr. Krasimir Marinov Marinov, Prof. Dr. Hristina Lazarova Nikolova,
Assoc. Prof. Dr. Nikolay Koychev Vankov, Assoc. Prof. Dr. Dimitar Dimitrov Damianov,
Assoc. Prof. Dr. Krasimir Vasilev Yordanov, Assoc. Prof. Dr. Presiyan Marchev Markov,
Assoc. Prof. Dr. Antonia Ivanova Pencheva, Assoc. Prof. Dr. Ekaterina Alexandrova Tosheva

Съдържание

Финансово-счетоводен факултет	12
Изследване на развитието на мрежата за финансова сигурност в България.....	14
Отражение на екзогенните шокове върху икономиката и финансите на предприятията в България в процеса на дигитална трансформация.....	16
Финансови отчети на предприятията от публичния сектор в Р България в условията на концептуалната рамка за финансово отчитане в публичния сектор.....	18
Данъчно-осигурителна политика на България – резултати, фискални ефекти и предизвикателства.....	20
Факултет „Управление и администрация“	22
Бизнес барометър.....	24
Държава и граждански сектор: трансформация на непазарни дефекти и генериране на публична стойност.....	26
Нагласи и очаквания на работодатели и студенти по отношение качеството на висшето образование по икономика и управление.....	28
Модели за самооценка и развитие на меки компетенции на студенти, подпомагащи професионалната им реализация.....	30
Изготвяне на пространствен анализ на регионалните възможности на територията на Република България за стратегическо локализиране на индустриални зони.....	32
Генезис и еволюция на брандинга на Балканите и в Европа – от 6 хил. г. пр.н.е. до наши дни.....	34
Емпирични експерименти за установяване на специфични поведенчески прояви в бизнеса и икономиката.....	36
Факултет Икономика на инфраструктурата	38
База от данни за изчисляване на индекс, измерващ склонността към нелегална търговия с тютюневи изделия.....	40
Апостолите и апостолството като образец на политическо лидерство.....	42
Свързване на организации и маргинализирани общности за местни преходи към устойчивост в Европа.....	44
Факултет „Международна икономика и политика“	46
Факултет „Международна икономика и политика“ в УНСС: десетилетия на традиции, приемственост и развитие.....	48
Разплащанията в международната търговия – тенденции и перспективи.....	50
Разработване на хибридни курсове по английски език за специални цели в УНСС.....	52
Факултет Приложна информатика и статистика	54
Скритата икономика в България: Актуални оценки и емпирични анализи.....	56

Съдържание

Тенденции и перспективи в развитието на дигиталните компетентности на българските учители.....	58	обществено-икономически тенденции и процеси: успехи и предизвикателства.....	66
Изследване възможностите за приложение методите на математическото моделиране в икономиката и социалните науки.....	60	Внедряване на разрушителни технологии – оценка на риска	68
Бизнес факултет	62	Употребата на утайки от пречиствателни станции за отпадъчни води – нагласите на земеделските производители.....	70
Проучване и разработване на концептуален модел за създаване на „Академичен иновационно-базиран инкубатор“.....	64	Отворени иновации в ерата на изкуствения интелект.....	72
Аспекти на интернационализирането на УНСС в контекста на световните		Хъб за научно предприемачество в България.....	74

Contents

Finance and Accounting Faculty	13	Empirical experiments to identify specific behavioral manifestations in business and economics.....	37
Investment in a financial safety net in Bulgaria.....	15	Economics of Infrastructure Faculty	39
Reflection of exogenous shocks on the economy and finances of enterprises in Bulgaria during the process of digital transformation.....	17	Database for the calculation of an index to measure the propensity to trade in illegal tobacco products.....	41
Financial statements of public sector entities in the Republic of Bulgaria under the terms of the Conceptual framework for financial reporting in the public sector.....	19	The Apostles and the Apostolate as a Model of Political Leadership.....	43
Bulgaria's tax and social security policy: results, fiscal effects and challenges.....	21	BOLSTER (Bridging Organizations and marginalized communities for Local Sustainability Transitions in EuRope).....	45
Management and Administration Faculty	23	International Economics and Politics Faculty	47
Business Barometer.....	25	Faculty of International Economics and Politics at the UNWE: decades of traditions, continuity and development.....	49
State and civil Society: Transforming Non-Market Failures and Generating Public Value.....	27	Payments in International Trade – Trends and Perspectives.....	51
Attitudes and expectations of employers and students regarding the quality of higher education in economics and management.....	29	Development of hybrid English for Specific Purposes courses at UNWE.....	53
Models for self-assessment and development of soft skills of students to support their professional realization.....	31	Applied Informatics and Statistics Faculty	55
Preparation of a spatial analysis of the regional possibilities on the territory of the Republic of Bulgaria for the strategic localization of industrial zones.....	33	The Hidden Economy in Bulgaria: Current Estimates and Empirical Analyses.....	57
Genesis and Evolution of Branding in the Balkans and Europe: From 6,000 B.C. to the Present Day.....	35	Trends and prospects for the development of Bulgarian teachers' digital competences.....	59
		Exploring the possibilities of applying mathematical modeling methods in economics and social sciences.....	61

Contents

Business Faculty	63	Implementation of disruptive technologies – risk assessment.....	69
Research and development of a conceptual model for establishing an „Academic Innovation-Based Incubator“.....	65	The Use of Sewage Sludge from Wastewater Treatment Plants – Farmers’ Attitudes.....	71
Aspects of the Internationalization of UNWE in the Context of Global Socio-Economic Trends and Processes: Achievements and Challenges.....	67	Open innovation in the era of artificial intelligence.....	73
		Scientific Entrepreneurship Hub in Bulgaria (SciEntBG Hub)	75

Финансово-счетоводен факултет

Finance and Accounting Faculty

Изследване на развитието на мрежата за финансова сигурност в България

**доц. д-р Ирина
Казанджиева-
Йорданова**

Целта на изследването е да се оцени адекватността на мрежата за финансова сигурност в двата ѝ основни компонента – схема за гарантиране на депозитите и схема за компенсиране на инвеститорите – за българските условия. За постигането ѝ е направен детай-

лен анализ на правната рамка, уреждаща функционирането на схемите за гарантиране на депозитите и компенсиране на инвеститорите, извършена е анкета, целяща да определи нивото на public awareness на двете схеми, направен е анализ на това, доколко схемите са адекватни на развитието на финансовото посредничество в България чрез детайлен анализ на пазара на депозити и инвестиционни продукти и на развитието на банковата система и капиталовия пазар. При реализацията на изследването се анализират действията за повишаване на финансова грамотност в страната, тъй като тя е от съществено значение за познаването на мрежата за финансова сигурност и нейното ефективно действие.

Основните изводи, до които се достига при реализацията на проекта, са следните: Нивото на развитие на мрежата на финансова сигурност е адекватно на нивото на развитие на финансовото посредничество в България – схемите за гарантиране на депозитите и компенсиране на инвеститори-

те успяват да реализират ролята си да допринасят за стабилността на финансовата система в страната, като в случаите на задействане на схемите не са възникнали проблеми при изпълнение на законовите изисквания за защита, като те успяват да осигурят достатъчно ниво на защита.

Проведената в рамките на проекта анкета показва, че по отношение на гарантирането на депозитите информираността е над средната, докато по отношение на компенсацията на инвеститорите може дори да се каже, че такава информираност изобщо липсва. Допълнително проведено проучване доказва, че делът на депозитите в процентно изражение се влияе в значителна степен от индивидуализма и избягването на несигурността, като хората са склонни да влагат спестяванията си в по-сигурни финансови инструменти като депозити в сравнение с инвестициите на капиталовия пазар.

На базата на детайлен анализ на пазара на депозити и пазара на инвестиционни продукти се достига до извода, че може да се определи динамика, макар и не категорично изразена, при клиентските депозити и инвестициите във финансови инструменти за периода 2013-2023г., определена от нивото на гаранция, осигурявана от мрежата за финансова сигурност. Пандемията от Covid 19 не оказва съществено влияние върху българската банкова система по отношение на стабилността на банките, въпреки временното влошаване на показателя за доходност и не доказва необходимост от промени в мрежата за финансова сигурност.

Investment in a financial safety net in Bulgaria

The aim of the study is to assess the adequacy of the financial safety net in its two main components – deposit insurance and investor compensation schemes – in Bulgaria. A detailed analysis of the financial safety net framework will be conducted, as well as a survey aimed at determining the level of awareness of the two schemes and analyzing the adequacy of the schemes in terms of financial intermediation in relation to the market for deposits and investment production. In carrying out the research, the activities to improve financial literacy in the country will be analyzed, as this is essential for the knowledge of the financial safety net and its effectiveness.

The main conclusions of the project are as follows:

The level of development of the financial safety net is commensurate with the level of development of financial intermediation – deposit insurance and investor compensation schemes are fulfilling their role of contributing to financial stability, as in the cases of activation of the schemes no problems have been identified in terms of meeting regulatory requirements for protection, as they successfully provide a sufficient level of protection.

The survey carried out as part of the project shows that the level of awareness of deposit protection is above average, while in the case of investor compensation it can even be stated that such a level of awareness does not exist at all. Further research shows that the percentage of deposits is significantly

influenced by individualism and uncertainty avoidance, with people tending to invest their savings in safer financial instruments such as deposits compared to capital market investments.

A detailed analysis of the market for deposits and the market for investment products shows that the dynamics of deposits and investment products are to some extent determined by the level of protection of the financial safety net for the period 2013-2023.

The Covid 19 pandemic, despite the temporary deterioration of the profitability indicator, has not had a significant impact on the Bulgarian banking system in terms of bank stability and does not prove the need for changes to the financial safety net.

FACTBOX

Project No.:

НИД НИ-10/2022/А

Project leader:

Assoc. Prof. Dr. Irina Kazandzhieva-Yordanova

Project length:

2022-2025

Team members:

Chief Assistant Dr. Elena Ralinska
Assistant Dr. Zlatin Sarastov
Dr. Svetoslav Djonev
Dr. Sergei Borisov

Reviewer:

Prof. Dr. Daniela Bobeva-Filipova

Отражение на екзогенните шокове върху икономиката и финансите на предприятията в България в процеса на дигитална трансформация.

доц. д-р Янко
Христозов

Проектът изследва влиянието на основните екзогенни шокове през последните години – пандемията от COVID-19 и войната в Украйна върху икономическото и финансовото състояние на нефинансовите предприятия в България в контекста на дигиталната трансформация. Изследването цели да установи промени в ключови показатели като ликвидност, рентабилност, задлъжнялост, производителност и оборот в промишлеността, както и да идентифицира рисковете и инструментите за тяхното управление.

Чрез документален и сравнителен анализ, емпирични методи и моделиране се оценява степента, в която кризисните явления са повлияли на предприятията по отрасли. Резултатите подпомагат вземането на решения от бизнеса, държавните институции и академичните среди, обогатяват научните познания в областта на икономиката и управлението и съдействат за устойчивото развитие на дигиталната икономика. Част от резултатите са публикувани в международни бази данни и използвани в аналитичната дейност на Българската стопанска камара.

Reflection of exogenous shocks on the economy and finances of enterprises in Bulgaria during the process of digital transformation

The project examines the impact of recent exogenous shocks – specifically the COVID-19 pandemic and the war in Ukraine on the economy and finances of non-financial enterprises in Bulgaria, within the context of digital transformation. It aims to analyze changes in key indicators such as liquidity, profitability, indebtedness, productivity, and industrial turnover, while identifying major risks and management instruments.

Using documentary and comparative analysis, empirical research methods, and modelling, the study assesses how these crises have affected various economic sectors. The findings support evidence-based policy-making and business strategy, contribute to academic research in economics and management, and foster sustainable digital economic development. Selected results are published in

internationally indexed journals and applied in the analytical work of the Bulgarian Chamber of Commerce and Industry.

FACTBOX

Project No.:

НИД НИ-1/2023/A

Project leader:

Assoc. Prof. Dr. Yanko Hristozov

Project length:

2023-2025

Team members:

Assoc. Prof. Dr. Steryo Nojarov,
PhD Student Angel Stoykov

Reviewer:

Prof. Dr. Milen Baltov

Финансови отчети на предприятията от публичния сектор в Р България в условията на концептуалната рамка за финансово отчитане в публичния сектор

проф. д-р
Даниела Фесчиян

Целта на научния проект е чрез изследване на теоретичното и практическото приложение на Концептуалната рамка за финансово отчитане в публичния сектор и ефектите от изготвяне и представяне на финансови отчети базирани на МССПС, да се аргументира необходимостта от тяхното прилагане в публичния сектор в Р България. В изследването са използвани системният, историческият и логическият подход, както и методите на индукция и дедукция, наблюдение, сравнение, анализ, аналогия и други методи на научното познание.

Най-значимите научни и приложни резултати постигнати в изследването са:

- Аргументирана е ключовата роля на Концептуалната рамка в публичния сектор и МССПС при изготвянето и представянето на финансовите отчети с общо предназначение.

- Анализирани са основните предизвикателства пред европейската счетоводна хармонизация в публичния сектор и тяхното влияние върху прозрачността и достоверността на счетоводната информация във финансовите отчети.
- Систематизирани са очакваните ефекти от прилагането на стандартизиран модел на финансов отчет в счетоводната система на публичния сектор в страната.

Научните и приложните резултати са публикувани в седем статии в научни списания, индексирани във вторични световно-известни бази, както и в сборник с научни доклади от международна научна конференция, индексирани в Web of Science. Резултатите от проекта са апробирани на пет международни научни конференции, три от които – проведени в чужбина и две – в страната.

Financial statements of public sector entities in the Republic of Bulgaria under the terms of the Conceptual framework for financial reporting in the public sector

The aim of the scientific project is to justify the necessity of applying the Conceptual Framework for Financial Reporting in the Public Sector and the International Public Sector Accounting Standards (IPSAS) in the public sector of the Republic of Bulgaria, through an examination of their theoretical and practical implementation and the effects of preparing and presenting IPSAS-based financial statements.

The research employs systemic, historical and logical approaches, as well as inductive and deductive methods, observation, comparison, analysis and analogy.

The most significant scientific and applied results achieved in the study are as follows:

- The key role of the Conceptual Framework and IPSAS in preparing and presenting general-purpose financial statements in the public sector has been substantiated.
- The main challenges to European accounting harmonisation in the public sector, and their impact on the transparency and reliability of accounting information in financial statements, have been analysed.
- The expected effects of applying a standardised financial reporting model

to the national public sector accounting system have been systematised.

These results have been published in seven scientific journal papers indexed in international academic research databases, as well as in a conference proceedings volume indexed in Web of Science. The project results were presented and validated at five international scientific conferences, three of which were held abroad and two in Bulgaria.

FACTBOX

Project No.:

НИД НИ-7/2023/A

Project leader:

Prof. Dr. Daniela Feschiyan

Project length:

2023-2025

Team members:

Senior Assistant Dr. Radka Andasarova-Georgieva,
Senior Assistant Dr. Yassen Daskalov,
Student Alexandrina Parvanova,
Student Kristiyan Draganov

Reviewers:

Prof. Dr. Teodora Rupska,
Assoc. Prof. Dr. Ventsislav Vechev

Данъчно-осигурителна политика на България – резултати, фискални ефекти и предизвикателства

доц. д-р Жеко Милев

Проектът цели да анализира българската данъчна и осигурителна система в контекста на страните от Европейския

съюз. Посредством изчислението на редица фискални индикатори се определя данъчно осигурителната тежест в България и мястото на страната спрямо останалите страни от Европейския съюз. По отношение на осигурителната политика, проектът е фокусиран основно върху пенсионната система и развитието на универсалните пенсионни фондове в България. Използваните методи в рамките на проекта са основно сравнителен, статистически и регресионен анализ. Основните резултати, постигнати вследствие на реализацията на проекта могат да бъдат обобщени в следните няколко направления:

- Страните-членки на ЕС се характеризират с хетерогенност по отношение на провежданата данъчно-осигурителна политика. В ЕС липсва единна политика, отнасяща се до облагаемата единица (субекта на облагане).

- В рамките на периода 1995 – 2022 г. настъпват съществени промени в данъчната структура на България, които се изразяват в постепенно нарастване на значимостта на косвените данъци за сметка на преките данъци и социално-осигурителните вноски. Като цяло, данъчната тежест в България е по-ниска от средното равнище за страните от ЕС.
- Универсалните пенсионни фондове в България са създадени като дългосрочен механизъм за подкрепа на разходо-покривния стълб на пенсионната система. Към 2025 год. тези фондове все още не могат да се считат за ефективен компонент на същата.
- Въпреки значителните предизвикателства, фондовете остават жизненоважен елемент от пенсионната система на България и притежават потенциал да подкрепят ефективно разходо-покривния стълб. Този потенциал може да бъде реализиран само чрез допълнителни реформи – по-специално чрез приемането на по-справедлив подход за изчисляване на индивидуалния коефициент и прилагането на по-динамични инвестиционни стратегии.

Bulgaria's tax and social security policy: results, fiscal effects, and challenges

The project aims to analyze Bulgaria's tax and social security system in the context of the European Union. By calculating a range of fiscal indicators, the study determines the tax and social security burden in Bulgaria and the country's position relative to other EU member states. Regarding social security policy, the project focuses primarily on the pension system and the development of universal pension funds in Bulgaria. The methods used within the project include comparative, statistical, and regression analysis.

The main results achieved through the implementation of the project can be summarized in the following areas:

- EU member states exhibit significant heterogeneity in their tax and social security policies. There is no unified policy within the EU regarding the taxable unit (the subject of taxation).
- During the period 1995–2022, Bulgaria underwent substantial changes in its tax structure, characterized by a gradual increase in the importance of indirect taxes at the expense of direct taxes and social security contributions. Overall, the tax burden in Bulgaria is lower than the EU average.
- Universal pension funds in Bulgaria were established as a long-term mechanism to support the pay-as-you-go pillar of the pension system. As of 2025, these funds

still cannot be considered an effective component of the system.

- Despite significant challenges, the funds remain a vital element of Bulgaria's pension system and possess the potential to effectively support the pay-as-you-go pillar. This potential can only be realized through further reforms—specifically, the adoption of a fairer approach to calculating the individual coefficient and the implementation of more dynamic investment strategies.

FACTBOX

Project No.:

НИД НИ-13/2024/А

Project leader:

Assoc. Prof. Dr. Jeko Milev

Project length:

2024–2025

Team members:

Prof. Dr. Presiana Nenkova,
Chief Assist. Dr. Neli Popova,
Chief Assist. Dr. Kremena Shutiolova –
Yochkolovska,
Chief Assist. Dr. Velichka Nikolova,
Chief Assist. Dr. Angel Angelov,
PhD Student Kliment Robev

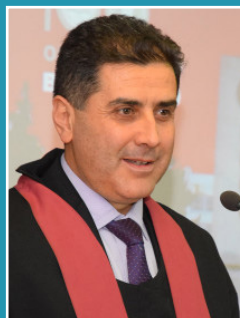
Reviewer:

Assoc. prof. d-r Stoyan Kirov

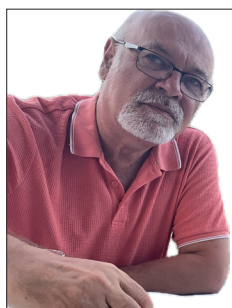
Факультет „Управление и администратия“

Management and Administration Faculty

Бизнес барометър

проф. д.н. Симеон
Желев

Основните цели на проекта са да се измерят:

- Оценките на текущото състояние на българските фирми и бизнес средата;
- Оценките на изминалата година спрямо предходната – 2023-2024 г.
- Очакванията за 2025 г. за бизнес средата като цяло и по отделни нейни компоненти.

В различните години са изследвани извадки от стопански ръководители на 600 до 800 фирми от всички отрасли. В настоящата вълна бе използвана непропорционално стратифицирана извадка от 800 фирми, в която микро, малките, средните и големите фирми са представени с по 200 единици.

Като методи за събиране на данни бяха използвани онлайн и офлайн допитване със структуриран въпросник от 34 въпроса, включващи 150 променливи.

Към настоящия момент по резултатите от проекта са написани 2 научни статии с автори членове на изследователския колектив с предстоящо скорошно издаване: R. Jeleva, Business Expectations Regarding the Introduction of the Euro in Bulgaria – Differences by Firm Size, Journal of Management Sciences and Applications (JOMSA), Faculty of Management and Administration at the University of National and World Economy; Д. Пушкаргов, Българският бизнес и пълноправното членство на България в Шенгенското пространство, Бизнес посоки, издателство на Бургаския свободен университет.

Представянето на основните резултати на проекта бе извършено на: нарочна пресконференция с основните електронни и печатни медии; телевизия Euronews, телевизия Bulgaria on Air; програма Хоризонт на БНР.

Business Barometer

The main objectives of the project are to measure:

- The assessments of the current state of Bulgarian enterprises and the overall business environment;
- Evaluations of the past year in comparison with the previous one (2024–2025);
- Expectations for 2025 regarding the business environment as a whole and its specific components.

Over the years, the study has included samples of 600 to 800 business executives representing firms from all sectors of the economy. In the current wave, a non-proportionally stratified sample of 800 firms was used, with micro, small, medium-sized, and large enterprises each represented by 200 units.

Data collection was conducted through both online and offline surveys using a structured questionnaire comprising 34 questions and including 150 variables.

To date, two scientific articles authored by members of the research team have been prepared based on the project results and are forthcoming for publication: R. Jeleva, Business Expectations Regarding the Introduction of the Euro in Bulgaria – Differences by Firm Size, Journal of Management Sciences and Applications (JOMSA), Faculty of Management and Administration, University of National and

World Economy, D. Pushkarov, The Bulgarian Business and Bulgaria's Full Membership in the Schengen Area, Business Directions, Burgas Free University Press.

The main results of the project were presented at a dedicated press conference attended by major electronic and print media, as well as on Euronews Television, Bulgaria On Air Television, and the Horizont program of the Bulgarian National Radio (BNR).

FACTBOX

Project №:

НИД-НИ-6/2023/В

Project leader:

Prof. D.Sc. Simeon Jelev

Project length:

2023–2025

Team members:

Prof. Dr. Todor Kaloyanov,
Prof. Dr. Viktor Yozov,
Senior Assistant Dr. Marin Marinov,
Senior Assistant Dr. Krasimira Valcheva,
Deyan Pushkarov,
PhD Student Hristina Bodeva,
Assistant Dr. Rumyan Jeleva,

Reviewer:

Prof. Dr. Boyan Durankev

Държава и граждански сектор: трансформация на непазарни дефекти и генериране на публична стойност

доц. д-р
Александър
Вълков

Проектът е шесто поред изследване, което допълва и развива теоретичното и научно-приложното знание за пазарната трансформация на социално-културната сфера в страната през призмата на теорията за пазарните и непазарните дефекти.

Основната цел на изследването е да очертае потенциала на непазарния сектор за увеличаване на публичната стойност. Това може да се постигне чрез (1) ограничаване на присъщите на държавата и на гражданския сектор непазарни дефекти, (2) разширяване на полето и на формите на сътрудничество, което изисква изясняване на новата функционална роля на двата сектора и (3) постигане на ефективен баланс в полето на доброто управление.

Съдържание и резултати: Като идентифицира и проучва присъщите за непазарния сектор дефекти, изследването доказ-

ва хипотезата, че трансформация на непазарни дефекти в публична стойност е възможна на полето на „доброто управление“ и при постигането на равновесен баланс в широк и сложен спектър от компенсиращи, саниращи и общи взаимодействия между участващите в него основни социални системи. На основата на критичен анализ и обобщаване на литературни източници и данни от секторни, национални и международни проучвания изследването акцентира върху взаимодействието между държавата и гражданския сектор и картографира общи и специфични имплицитни за непазарния сектор механизми за нарастване на публичната стойност: основани на доверие, легитимност, прозрачност, отчетност, децентрализация, равнопоставеност, достъпност, сътрудничество и партньорство.

State and civil Society: Transforming Non-Market Failures and Generating Public Value

The project is the sixth consecutive study that complements and develops theoretical and scientific-applied knowledge about the market transformation of the socio-cultural sphere in the country through the prism of the theory of market and non-market defects.

The main objective of the study is to outline the potential of the non-market sector to increase public value. This can be achieved by (1) limiting the non-market defects inherent in the state and civil sectors, (2) expanding the scope and forms of cooperation, which requires clarifying the new functional role of the two sectors, and (3) achieving an effective balance in the field of good governance.

Content and results: By identifying and examining the defects inherent in the non-market sector, the study proves the hypothesis that the transformation of non-market defects into public value is possible in the field of "good governance" and in achieving an equilibrium balance in a broad and complex spectrum of compensatory, remedial, and general interactions between the main social systems involved. Based on a critical analysis and synthesis of literature sources and data from sectoral, national, and international studies, the research focuses on the interaction between the state and the

civil sector and maps general and specific mechanisms implicit in the non-market sector for increasing public value: based on trust, legitimacy, transparency, accountability, decentralization, equality, accessibility, cooperation, and partnership.

FACTBOX

Project №:

НИД НИ-8-2023/A

Project leader:

Assoc. Prof. Dr. Alexander Valkov

Project length:

2023-2025

Team members:

Assoc. Prof. Dr. Denitsa Gorchilova

Assoc. Prof. Dr. Ralitsa Veleva

Assoc. Prof. Dr. Simeon Petrov

Senior Assist. Dr. Daniela Krasteva

Senior Assist. Dr. Krasimira Valcheva

Senior Assist. Dr. Kalin Boyanov

Senior Assist. Dr. Violeta Toncheva-Zlatkova

Senior Assist. Dr. Zlatina Shotarova

Reviewers:

Assoc. Prof. Dr. Albena Taneva

Prof. Dr. Margarita Atanasova

Нагласи и очаквания на работодатели и студенти по отношение качеството на висшето образование по икономика и управление

доц. д.н Георги
Киранчев

Цели на проекта:

Описание на поведението на учене;

Измерване на нагласите към полезността на обучението;

Оценка на стреса;

Измерване на удовлетвореността от УНСС

Идентифициране на факторите, влияещи върху очакванията за работна заплата и описание на самите очаквания;

Съдържание (основни акценти):

Методология на изследването;

Типология на студентите според стиловете им на учене;

Мотивация и нагласи за учене на студентите в УНСС за успешен старт в кариерата;

Управление на времето: наличие на време за подготовка за занятия и изпити, тревожност и осъзнаване на тревожността;

Облик на УНСС и преподаването в него;

Нагласи към работната заплата

Методологията на изследването включва:

Теоретичен модел на връзки между използваните дефиниции

Методи на събиране на данни

Параметрични и непараметрични тестове за статистическа значимост на разликите;

Корелационен анализ;

Факторен анализ;

Клъстърен анализ;

Множествен регресионен анализ.

Резултати:

Изпълнена е извадка от 720 студента (643 пълни отговори);

Тествани са 32 различни хипотези с адекватни статистически тестове;

Описани и ранжирани са мотивите на студентите да се обучават в УНСС;

Идентифицирани и описани са моделите на учене и възприемане студентите;

Идентифицирани са очакванията на студентите за подготовката им във висшите училища (в УНСС);

Изследвана е ролята на управлението на времето за подготовката на студентите;

Изследвано е влиянието на стреса и тревожността върху подготовката на студентите;

Изследвано е отношението на студентите към УНСС като институция и като висше училище и имиджа на УНСС сред обучаващите в него студенти;

Специфициран и оценен е регресионен модел, описващ очакванията на студентите за трудово възнаграждение;

Attitudes and expectations of employers and students regarding the quality of higher education in economics and management

Project objectives:

Description of learning behavior;
Measurement of attitudes toward the usefulness of education;
Assessment of stress;
Measurement of satisfaction with UNWE
Identification of factors influencing salary expectations and description of the expectations themselves;

Content (main points):

Research methodology;
Typology of students according to their learning styles;
Motivation and attitudes towards learning among UNWE students for a successful career start;
Time management: availability of time for preparation for classes and exams, anxiety and awareness of anxiety;
Image of UNWE and teaching at it;
Attitudes towards salary

The research methodology includes:

Theoretical model of relationships between the definitions used
Data collection methods
Parametric and non-parametric tests for statistical significance of differences;
Correlation analysis;
Factor analysis;
Cluster analysis;
Multiple regression analysis.

Results:

A sample of 720 students was surveyed (643 complete responses);
32 different hypotheses were tested with adequate statistical tests;
The motives of students to study at UNWE were described and ranked;

The students' learning and perception models were identified and described;
The students' expectations for their education in higher education institutions (at UNWE) were identified;
The role of time management in students' education was examined;
The influence of stress and anxiety on students' education was examined;
The attitude of students towards UNWE as an institution and as a higher education institution and the image of UNWE among its students have been examined;
A regression model describing students' expectations for remuneration has been specified and evaluated;

FACTBOX

Project №:

НИД НИ-13/2023/A

Project leader:

Assoc. Prof. D. Sc. Georgi Kiranchev

Project length:

2023-2025

Team members:

Prof. D.Sc. Simeon Jeleu,
Prof. Dr. Hristian Tanushev,
Assoc. Prof. Dr. Yana Stoencheva,
Assoc. Prof. Dr. Alexander Vulkov,
Senior Assistant Dr. Krasimira Vulcheva,
Senior Assistant Dr. Sabrina Kalinkova,
Assistant Dr. Romyana Zheleva,
Student Teodora Dzheneva

Reviewer:

Prof. Dr. Boyan Durankev

Модели за самооценка и развитие на меки компетенции на студенти, подпомагащи професионалната им реализация

гл. ас. д-р Никола
Танакон

В контекста на дигиталната трансформация и новата индустриална революция 4.0, проектът изследва ролята на меките компетенции за успешната реализация на студентите от ОКС „Бакалавър“ и „Магистър“ в УНСС и по-специално в специалност „Регионално развитие“.

Основната цел е чрез анализ на очакванията на работодателите да се създаде модел за самооценка и саморазвитие на студентите в тази област. Проектът ще идентифицира ключови меки компетенции, свързани с адаптацията към динамичния пазар на труда, и ще изгради методически насоки за преподаватели относно тяхното формиране. Изследването ще се осъществи чрез анализ на политики и добри практики, както и теренно анкетно проучване сред работодатели. Очакваните резултати включват теоретично обосноваване на концепцията за меки компетенции, емпирично изследване на потребностите на пазара и разработване на практически инструмент за самооценка на студентите. Проектът има висока приложимост в образователната и трудовата практика и пряко подпомага стратегическите цели на УНСС за повишаване на качеството на обучението и реализацията на завършилите студенти.

Проектът доведе до разработването и апробирането на интегративен модел за самооценка и развитие на меки компетенции на студентите, който може да бъде прилаган в рамките на учебния процес при ОКС „Бакалавър“ и „Магистър“. Моделът позволява на студентите да идентифицират своите силни страни и области за подобрене, като същевременно служи като инструмент за преподавателите при оценка и стимулиране на личностното развитие.

Извършено е емпирично изследване сред представители на публичния и частния сектор, което очерта основните очаквания на работодателите към завършващите студенти. Сред най-ценените меки компетенции са: ефективна комуникация, умения за работа в екип, адаптивност, управление на времето, решаване на проблеми, етичност и професионално поведение. Получените резултати доказват необходимостта тези компетенции да бъдат целенасочено развивани в хода на обучението.

Като обобщение, проектът постига синергия между научното познание и практическото му приложение в контекста на съвременните предизвикателства на пазара на труда. Разработеният модел и постигнатите резултати могат да бъдат използвани както за подобряване на качеството на университетското образование, така и за по-добра професионална адаптация и конкурентоспособност на завършилите студенти на УНСС.

Models for self-assessment and development of soft skills of students to support their professional realization

In the context of digital transformation and the Fourth Industrial Revolution, the project examines the role of soft skills in the successful professional development of students in Bachelor's and Master's programs at UNWE, particularly in the "Regional Development" specialty. The main objective is to analyze employers' expectations and to develop a self-assessment and self-development model for students in this field. The project identifies key soft skills essential for adapting to the evolving labor market and provides methodological guidelines for integrating them into the learning process. Research methods include policy and best-practice analysis, as well as a field survey of employers. Expected outcomes include a theoretical framework of soft skills, empirical results on labor market needs, and a practical self-assessment model for students. The project contributes to enhancing the quality of higher education and strengthens the connection between university training and labor market requirements in line with UNWE's strategic research priorities.

The project resulted in the development and testing of an integrative model for self-assessment and development of students' soft skills, which can be applied within the educational process at the Bachelor's and Master's degree levels. The model enables students to identify their strengths and areas for improvement, while also serving as a tool for teachers to assess and encourage personal development.

An empirical study was conducted among representatives of the public and private sectors, outlining the main expectations of employers toward graduating students. The most valued soft skills include effective

communication, teamwork, adaptability, time management, problem solving, ethics, and professional conduct. The results confirm the need for these competencies to be purposefully developed during the course of study.

In summary, the project achieves synergy between scientific knowledge and its practical application in the context of contemporary challenges in the labor market. The developed model and results can be used to improve the quality of university education and to enhance the professional adaptation and competitiveness of UNWE graduates.

FACTBOX

Project №:

НИД НИ-24/2023/5

Project leader:

Senior Assistant Dr. Nikola Tanakov

Project length:

2023-2025

Team members:

Assoc. Prof. Dr. Elka Vasileva,
Assoc. Prof. Dr. Georgi Tzolov,
Senior Assistant Dr. Desislava Botzeva,
Senior Assistant Dr. Veselina Miteva,
PhD Student Artyom Buhteev,
PhD Student Stefani Andreeva,
Student Makari Lazarov,
Student Vladimir Dimitrov,
Student Simona Stoineva,
Student Viktoria Yaneva,
Student Yordan Hristov,
Student Nikolai Gikov

Reviewer:

Prof. Dr. Galina Kurteva

Изготвяне на пространствен анализ на регионалните възможности на територията на Република България за стратегическо локализиране на индустриални зони

доц. д-р Георги
Цолов

Основната цел на настоящият научен проект, който е с продължителност от три години и се реализира от екип изследователи от катедра „Реги-

онално развитие“ към УНСС, е изготвяне на научно-обоснована и практико-приложна стратегическа система за определяне на локации за изграждане на индустриални зони в близост до регионалните центрове в България. Анализът е насочен към уточняване на техния брой, конкретизиране на тяхната площ, дефиниране на тяхната специализация, специфициране на тяхната инфраструктура с оглед привличане на чуждестранни инвестиции в България.

Целта се реализира в 2 етапа, чрез анализ и оценка на основни тенденции в полето на регионалната наука и практика:

- разгръщането на концепцията за реиндустриализация на икономиката на ЕС и нейното нормативно и институционално обезпечаване в България;
- предстоящата реформа на регионалната система в страната, която неотложно следваше да се реши до края на 2025 г.

В първи етап, бяха изпълнени редица задачи, които имат предимно теоретичен характер, но бе потвърдено, че постигнатите резултати са значими и актуални. Екипът акуратно е изпълнил *Специфична цел 1: Създаване на условия за привличане на индустриални производства в Република България.*

В рамките на втори етап, усилията на екипа изследователи бяха насочени към постигането на *Специфична цел 2: Оформяне на цялостна визия пред изпълнителната власт на Република България по отношение на политиката за индустриалните зони и генерирането на нови познания за планиране, проектиране и полагане на съвременна индустриална инфраструктура, която да обслужва нуждите на европейската концепция за регионално интелигентно специализиране на територията.*

В контекста на експертните дебати относно характера на териториалната реформа в страната, бе поставен фокус върху ключовите условия за създаването на равни възможности пред новите българските региони за повишаване на тяхната конкурентоспособност и преодоляването на регионалните дисбаланси в развитието им.

Preparation of a spatial analysis of the regional possibilities on the territory of the Republic of Bulgaria for the strategic localization of industrial zones

The main objective of the current scientific project, which spans three years and is being carried out by a team of researchers from the Department of Regional Development at UNWE, is to develop a scientifically grounded and practically applicable strategic system for determining locations for the construction of industrial zones near the regional centres in Bulgaria. The analysis aims to specify their number, area, specialisation, and infrastructure, with a view to attracting foreign investment to Bulgaria.

The objective is being pursued in two stages, through analysis and assessment of key trends in regional science and practice:

- the development of the concept of reindustrialisation of the EU economy and its regulatory and institutional support in Bulgaria;
- the forthcoming reform of the regional system in the country, which urgently needs to be resolved by the end of 2025.

In the first stage, several tasks were completed, mainly theoretical in nature, but it was confirmed that the results achieved are significant and relevant. The team successfully fulfilled Specific Objective 1: creating conditions for attracting industrial production to the Republic of Bulgaria.

During the second stage, the research team focused on achieving Specific Objective 2: shaping a comprehensive vision for the executive branch of the Republic of

Bulgaria regarding industrial zone policy and generating new knowledge for planning, designing, and developing modern industrial infrastructure to serve the needs of the European concept for regional intelligent specialisation of the territory.

In the context of expert debates on the nature of territorial reform in the country, attention was given to the key conditions for creating equal opportunities for the new Bulgarian regions to increase their competitiveness and overcome regional imbalances in their development.

FACTBOX

Project №:

НИД НИ-27/2023/A

Project leader:

Assoc. Prof. Dr. Georgi Tzolov

Project length:

2023-2025

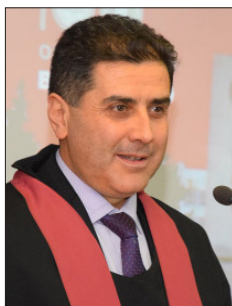
Team members:

Assoc. Prof. Dr. Georgi Nikolov,
Assoc. Prof. Dr. Elka Vasileva,
Senior Assistant Dr. Desislava Botzeva,
Senior Assistant Dr. Nikola Tanakov,
Senior Assistant Dr. Veselina Miteva,
PhD Student Artyom Buhteev (Glustuk)

Reviewer:

Prof. Dr. Galina Kurteva

Генезис и еволюция на брандинга на Балканите и в Европа – от 6 хил. г. пр.н.е. до наши дни

проф. д-р Христо
Катранджиев

Настоящият проект има за цел окончателно да изясни бранд генезиса и да допълни предходния проект ГЕНЕЗИС И СЪВРЕМЕНЕН ЕВРОПЕЙСКИ ДИСКУРС НА БРАНДИНГА. В проектът се предлага цялостното изследване на генезиса и еволюцията на брандинга, в това число:

1. Изследване на печати и стокови означение от времето на неолита и халколита (преди 6-7 хиляди години) на територията на Балканите и Европа (като родина на една от най-древните цивилизации) от гледна точка на брандинга.
2. Проследяване на появата на древните знаци и печати и анализ на функциите им – от ритуално-социална функция към икономическа такава, включително и поява на първите знаци на занаятчия (maker's mark).
3. Проучване на отражение на древните (рудиментни) форми на брендиране върху практиките на по-късни цивилизации – Древен Египет и Шумер, Антична Гърция, Древен Рим, Средновековието, Ренесанса, Индустриалната революция до съвременна Европа.

Genesis and Evolution of Branding in the Balkans and Europe: From 6,000 B.C. to the Present Day

This project aims to definitively clarify the genesis of branding and to complement the previous project GENESIS AND CONTEMPORARY EUROPEAN DISCOURSE ON BRANDING. The project proposes a comprehensive study of the genesis and evolution of branding, including:

1. Research on seals and trademarks from the Neolithic and Chalcolithic periods (6-7 thousand years ago) in the Balkans and Europe (as the cradle of one of the most ancient civilizations) from a branding perspective.
2. Tracking the emergence of ancient symbols and seals and analyzing their functions—from ritual and social to economic, including the emergence of the first maker's marks.
3. Study of the impact of ancient (rudimentary) forms of branding on the practices of later civilizations – Ancient Egypt and Sumer, Ancient Greece, Ancient Rome, the Middle Ages, the Renaissance,

the Industrial Revolution, and contemporary Europe.

FACTBOX

Project №:

НИД-НИ-2/2024/A

Project leader:

Prof. Dr. Hristo Katrandjiev

Project length:

2024-2025

Team members:

Prof. Dr. Miloš Ljubisa Pavlović,
Senior Assistant Dr. Sabrina Kalinkova,
Dr. Morena Suleyman Boja,
PhD Student Spasimir Tzvetanov,
PhD Student Daniel Parushev,
PhD Student Petya Kitova,
Student Adriyan Dinev

Reviewer:

Assoc. Prof. Dr. Nadejda Dimova

Емпирични експерименти за установяване на специфични поведенчески прояви в бизнеса и икономиката

доц. д-р Ангел
Марчев

Разглеждането на индивидуалните поведенчески характеристики в сферата на управлението придобива нова стойност в светлината на увеличаващата се сложност и бързи промени в бизнес средата. В рамките на изследването са проведени поредица

емпирични експерименти в усложняващи се методически постановки (анкети, игровизирани анкети, лабораторни експерименти в реално време, лонгитудни лабораторни експерименти), за изследване на поведенчески прояви и анализирането на експерименталните резултат с подходящи статистически алгоритмичен апарат.

Изпълнени са следните задачи:

- Теоретичен преглед на поведенческите прояви, свързани с изработване на индивидуални решения в разнообразни контекстове от икономическа и социална гледна точка.
- Изследването включва преглед на съществуващи методологии и разработването на две нови методики за изследване на поведенчески прояви – с фокус върху лабораторните експерименти. Тези методики позволяват по-ефективно и точно изследване на поведенчески феномени. Първата методика използва вариабилност на сърдечния ритъм (HRV) в условията на стресова ситуация. Втората използва електро-енцефалограма като основен и обективен измерител за емоционалната реакция към поемането на риск. За целите на анализа на данните са разра-

ботени нови статистически инструменти.

- Апробиране на предложените методики, заедно с необходимите подобрения и дефинирани ограничения.

Използвани методи

- Масови допитвания: Разработени на въпросници и допитване до съществен брой респонденти по основни поведенчески прояви. В допълнение бяха добавени игровизирани сценарии, които създават имерсивна динамична среда, в която участниците изработват решения в различни контексти.
- Лабораторни експерименти: Провеждане на рискови или стресови ситуации: достатъчно реалистични и да предизвикат значима емоционална и когнитивна реакция от страна на участниците. Сценариите включват икономически решения и социални взаимодействия. За записване на реакциите са използвани ЕЕГ и холтер за HRV за наблюдение и записване на физиологичните реакции на участниците по време на рисковите ситуации. Това позволява да се идентифицират специфични физиологични режими, които се активират при изработването на решения и изпитването на емоционален стрес.
- Обработка с машинното самообучение: Така събраните физиологични и социологически данни са анализирани с помощта на разработени модели, чрез които се идентифицират ключови мозъчни и сърдечни вълни и характеристики, свързани с рисково поведение и мотивация за лично представяне. Това включва анализ на взаимодействията между различни фактори, като емоционални реакции, времева динамика на изработване на решения и адаптация към променящи се условия.

Empirical experiments to identify specific behavioral manifestations in business and economics

The study of individual behavioral characteristics in the field of management acquires new value in light of the increasing complexity and rapid changes in the business environment. Within the framework of the study, a series of empirical experiments were conducted in increasingly complex methodological settings (surveys, gamified surveys, real-time laboratory experiments, longitudinal laboratory experiments), to study behavioral manifestations and analyze the experimental results with appropriate statistical algorithmic apparatus.

The following tasks have been completed:

- Theoretical overview of behavioral manifestations related to individual decision-making in various contexts from an economic and social perspective.
- The study includes a review of existing methodologies and the development of two new methodologies for studying behavioral manifestations – with a focus on laboratory experiments. These methodologies allow for more efficient and accurate study of behavioral phenomena. The first methodology uses heart rate variability (HRV) in stressful situations. The second uses electroencephalogram as a basic and objective measure of the emotional reaction to risk-taking. New statistical tools have been developed for the purposes of data analysis.
- Testing the proposed methodologies, along with necessary improvements and defined limitations.

Methods used

- Mass surveys: Developed questionnaires and surveys of a significant number of respondents on key behavioral manifestations. In addition, gamified scenarios were added, creating an immersive

dynamic environment in which participants develop solutions in different contexts.

- Laboratory experiments: Conducting risky or stressful situations: realistic enough to provoke a significant emotional and cognitive response from the participants. The scenarios include economic decisions and social interactions. To record the responses, EEG and HRV Holter were used to monitor and record physiological responses of the participants during risky situations. This allows us to identify specific physiological modes that are activated during decision-making and emotional stress.
- Machine learning processing: The physiological and sociological data collected in this way are analyzed using developed models that identify key brain and heart waves and characteristics associated with risky behavior and motivation for personal performance. This includes analyzing the interactions between various factors, such as emotional reactions, temporal dynamics of decision-making, and adaptation to changing conditions.

FACTBOX

Project №:

НИД-НИ-10/2024/A

Project leader:

Assoc. Prof. Dr. Angel Marchev

Project length:

2024-2025

Team members:

PhD Student Boyan Markov,
PhD Student Alexander Balabanov,
Senior Assistant Dr. Vasil Marchev,

Reviewer:

Assoc. Prof. Dr. Kaloyan Haralampiiev

Факултет
Икономика на
инфраструктурата

Economics of Infrastructure Faculty

База от данни за изчисляване на индекс, измерващ склонността към нелегална търговия с тютюневи изделия

проф. д-р
Димитър
Димитров

Основната цел на проекта е разработване и поддържане на база от данни за изчисляване на Индикатор за интензивност на НТТИ (ITTPi). Базата данни и ITTPi ще бъдат с отворен публичен достъп и ще се обновяват годишно, като целта е подпомагане на политиките за противодействие на контрабандата и НТТИ.

Използвана е методология за оценка на НТТИ, която е скрито (латентно) явление и поради това е използван Multiple Indicator Multiple Cause (MIMIC) модел – техника за моделиране със структурни уравнения. Анализът обхваща 247 региона NUTS2 в ЕС27, по класификацията NUTS2024.

Причини (Causes), влияещи върху ITTPi, са: Индекс на ценова тежест (достъпност на цигарите спрямо дохода), Индекс за възприемане на корупцията, Ниво на безработица, Обем на товари и Външна граница на ЕС.

Индикатори (Indicators), отразяващи ITTPi, са: Разлика в данъчните приходи (в %) спрямо очакваните, и брой грабежи на 100 хил. жители.

Силно влияние върху данните оказват кризите от 2020-2022 година, поради което този период е изключен и са използвани данните за 2018-2020 и 2022-2024 година.

Създадената база данни и модел включват данни от Евростат, Данъчната база данни на ЕК, Световната здравна организация, Индекса за качество на управлението в ЕС и др. В бъдеще данните и използвания модел ще бъдат тествани и подобрявани с добавяне на данни от Евробарометър и с други утвърдени източници.

Използваният подход, моделът и базата данни позволяват симулиране на условията за нелегална търговия с тютюневи изделия и е силен инструмент, пътна карта, за планиране на политиката за борба с това явление.

MIMIC Model ITTPi не е просто изследване – това е ПЪТНА КАРТА за ефективно управление и необходим инструмент за всяка институция, решена да сложи край на нелегалната търговия!

Database for the calculation of an index to measure the propensity to trade in illegal tobacco products

The main objective of the project is to develop and maintain a database for calculating the Illicit Tobacco Trade Intensity Indicator (ITTPI). The database and the ITTPI will be open-access and updated annually, aiming to support policies for countering smuggling and Illicit Tobacco Trade (ITT).

The methodology used for assessing ITT, which is a hidden (latent) phenomenon, is the Multiple Indicator Multiple Cause (MIMIC) model – a structural equation modeling technique. The analysis covers 247 NUTS2 regions in the EU27, harmonized according to the NUTS2024 classification.

The Causes influencing the ITTPI are: the Price Burden Index (cigarette affordability relative to income), the Corruption Perception Index, the Unemployment Rate, the Volume of Freight Transport, and the External EU Border.

The Indicators reflecting the ITTPI are: the Tax Revenue Gap (in %) compared to expected revenue, and the Number of Robberies per 100 thousand inhabitants.

The crises from 2020–2022 strongly influenced the data, which is why this period was excluded, and data for 2018–2020 and 2022–2024 were used.

The created database and model include data from Eurostat, the EC Tax Database, the World Health Organization, the EU Quality of Government Index, and others. In the future, the data and the model used will be tested

and improved with the addition of data from the Eurobarometer and other established sources.

The approach used, the model, and the database allow for the simulation of conditions for illicit tobacco trade and serve as a powerful tool, a roadmap, for planning policies to combat this phenomenon.

The MIMIC Model ITTPI is not just research – it is a ROADMAP for effective governance and a necessary tool for any institution determined to put an end to illicit trade!

FACTBOX

Project №:

НИД НИ-16/2023/В

Project leader:

Prof. Dr. Dimitar Dimitrov

Project length:

2023–2025

Team members:

Assoc. Prof. Dr. Konstantin Pudín,
Assoc. Prof. Dr. Georgi Penchev,
Assoc. Prof. Dr. Georgi Pavlov,
Senior Assistant Dr. Atanas Dimitrov,
Dr. Vasil Pavlov,
Dr. Tzvetomira Penkova,
PhD Student Nikola Petrov

Reviewer:

Prof. Dr. Ognyan Andreev

Апостолите и апостолството като образец на политическо лидерство

проф. д.н. Ивайло Христо

Основната цел на проекта е да се разкрие същността на апостолството и обективните причини на това явление, а също и личностните качества на апостолите, като пример за политическо лидерство. Политическото апостолство е най-ефективното цивилизационно вождичество в историята на българската държава. Първото апостолско поколение разпространява християнската цивилизация в България, с което обогатява ценностната система и възможностите на държавния елит да създаде третата писмена цивилизация в Европа – старобългарската. Политическите апостоли през Възраждането пренасят модерната европейска ценностна система, благодарение на която строителите на третата българска държава я превръщат за четвърт век в лидер на Балканите. След период на противоречиво развитие, в България на 9.09.1944 год. властта се заема от ново апостолско поколение. То извършва огромна дейност по модернизацията на страната и България се нарежда сред групата на средноразвитите индустриални страни, като достига 27 място в света по индекс на човешкото развитие. Този модел на историческо развитие изчерпва възможностите си в средата на 70-те години и в края на 80-те години става закономерна смяна на социално-политическото и икономическото устройство на нашата страна. За съжаление резултатите от тази социална трансформация довеждат България до

незавидното положение на аутсайдер в Европейския съюз, в който тя влиза през 2007 год. По настоящем по своите икономически и социално-политически показатели ние сме на последно място в ЕС. Изпаднахме от групата на средно-развитите индустриални държави. Намираме се на 60-то място в света по индекс на човешкото развитие.

Една от най-важните причини за неудачите в социалната трансформация се дължат на липсата на политическо апостолство в периода на преход към новият тип социално-икономическо развитие. Ето защо темата за политическото апостолство е актуална и значима. Изследването на апостолската политическа традиция ще възроди стилове на политическо мислене и държавническо действие, които ще позволят на българската интелигенция да възроди отново възходящото развитие на обществото и държавата през XXI век.

Методологическата основа на изследването е материалистическото разбиране на историческия процес. В хода на реализация на научния проект се използват методи от сферата на политологията, историята и социологията. В хода на проекта са постигнати следните резултати: изясняване на понятието апостолство и апостоли; разкриване същността на дейците на Гюргевския революционен комитет и техните различия спрямо идеологията и личностни качества на местните революционни дейци; открояване на знакови личности от периода на борбата против фашизма, чиято дейност е лидерска; дефиниране на ролята на борбата между „лявото“ и „дясното“ за неудачното извършване на социалната трансформация в България след 10.11.1989 год.

The Apostles and the Apostolate as a Model of Political Leadership

The main objective of the project is to reveal the nature of the apostolate and the objective reasons for this phenomenon, as well as the personal qualities of the apostles, using them as examples of political leadership. The political apostolate represents the most effective form of civilizational leadership in the history of the Bulgarian state. The first apostolic generation spread Christian civilization in Bulgaria, enriching the value system and enhancing the capabilities of the state elite to create the third written civilization in Europe – the Old Bulgarian. During the Renaissance, political apostles carried the modern European value system, enabling the builders of the third Bulgarian state to make it a leader in the Balkans for a quarter of a century. After a period of contradictory development, on September 9, 1944, a new apostolic generation came to power in Bulgaria. This generation undertook extensive modernization efforts, and Bulgaria joined the group of medium-developed industrial countries, reaching 27th place in the world according to the Human Development Index. This model of historical development exhausted its potential by the mid-1970s, and by the late 1980s, a natural change occurred in the socio-political and economic structure of the country. Unfortunately, the results of this social transformation led Bulgaria to the unenviable position of an outsider in the European Union, which it joined in 2007. Currently, Bulgaria ranks last in the EU in terms of economic and socio-political indicators and has fallen out of the group of medium-developed industrial countries, now ranking 60th in the world according to the Human Development Index.

One of the most important reasons for the failures in social transformation is the lack of political apostolate during the transition to

a new type of socio-economic development. This makes the topic of political apostolate both relevant and significant. Studying the apostolic political tradition will revive styles of political thinking and statesmanship that can enable the Bulgarian intelligentsia to restore the upward development of society and the state in the 21st century.

The methodological basis of the study is a materialistic understanding of the historical process. The project employs methods from political science, history, and sociology. The following results have been achieved: clarification of the concepts of apostolate and apostles; revealing the essence of the activists of the Giurgiu Revolutionary Committee and their differences in ideology and personal qualities compared to local revolutionary activists; highlighting emblematic personalities from the period of the struggle against fascism whose activities exemplify leadership; and defining the role of the struggle between the "left" and the "right" in the unsuccessful implementation of social transformation in Bulgaria after November 10, 1989.

FACTBOX

Project №:

НИД-НИ-7/2024/A

Project leader:

Prof. D. Sc.Ivaylo Hristov

Project length:

2024-2025

Team members:

Prof. Dr. Georgi Nenev Naydenov

PhD Student Katya Hristova

Student Raya Vatashka

Reviewer:

Prof. Dr. Iskra Baeva

Свързване на организации и маргинализирани общности за местни преходи към устойчивост в Европа

**проф. д-р Христина
Николова**

и да оцени дали включването им в процесите на вземане на решения увеличава подкрепата за планове за преход.

Проектът предоставя нови научни доказателства за стратегиите за преход към декарбонизация и как те се пресичат с различни измерения на неравенството, като пол, раса, възраст и класа. Той концептуализира принципа „никой да не бъде изоставен“ чрез разработване на модели на управление с участието на маргинализираните групи и насоки за преход, основани на справедливостта в областта на климата и равенството между половете.

BOLSTER проведе научни изследвания в десет европейски региона. Седем от тези (целеви) региони са изложени на висок риск да бъдат засегнати от Европейския зелен преход, тъй като имат висока концентрация на въглеродно интензивни отрасли. Останалите три региона вече са претърпели икономически преход и ще бъдат проучени, за да се поучат от миналото.

МОТО НА ПРОЕКТА: „Никой европеец не трябва да бъде поставян в неизгодно положение заради Европейския зелен пакт (EGD)“
СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ • Разработване на емпирично подкрепени изводи, които разкриват как маргинализираните общности са засегнати от политиките, свързани с Европейския зелен пакт. • Извеждане на насоки за подобряване на аспекта на процесуалната справедливост на планове за справедлив преход. • Повишаване на социалното приемане на планове за преход. • Кон-

цептуализиране на принципа „никой да не бъде изоставен“. • Насърчаване на възпро-извеждането и преносимостта на констатациите, продуктите и опита на проекта.

РЕЗУЛТАТИ: Проектът работи в тясно сътрудничество с общности и заинтересовани страни в различни региони на Европа. Това съвместно усилие доведе до въздействащи дейности, насърчаващи размисъла и дискусията по ключови въпроси. В резултат на това се появиха значими научни и приложни резултати, включително политически доклади, публикации в блогове, глави от книги и научни статии - всички насочени към насърчаване на по-приобщаващи публични политики.

- 3,000+ участници в местните общности - Ангажирани в дейности, семинари и събития на BOLSTER.
- 25+ форума с множество участници - Обединяване на ключови заинтересовани страни за съдържателни дискусии.
- 7+ диалози за регионалната политика - засилване на ангажираността със създателите на политики.
- 10+ срещи с членове на Местните алианси за справедлив преход (LJTA) за насърчаване на сътрудничеството.
- 10+ съвместни дейности - Партньорство с проекти и институции, финансирани от ЕС.
- 17+ конференции и събития - Представяне и споделяне на ключови резултати.
- 15+ новинарски статии - Медийно отразяване в различни региони и държави.
- 5+ политически обзори - Предоставяне на стратегически препоръки за политиките на ЕС.
- 1 книга, озаглавена "Справедливият преход и Европейският зелен пакт", 15 глави от книги и академични статии - приноси, подкрепени от научни изследвания.
- 7+ публикации в блога - Включващи обобщения и ключови резултати на проекта.
- Наръчник за изграждане на капацитет - Подкрепа за трансфера на знания и развитието на умения въз основа на изследванията по BOLSTER.
- Сътрудничество със създателите на политики, изследователите и неправителствените организации.

BOLSTER (Bridging Organizations and marginalized communities for Local Sustainability Transitions in EuRope)

BOLSTER is a Horizon Europe project funded by the European Commission granting authority CINEA. BOLSTER aims to understand how marginalized communities are affected by European Green Deal (EGD)-related policies and to see whether involving them in decision-making processes increases the support for transition plans.

The project will deliver new scientific evidence on decarbonization transition strategies and how they intersect with various dimensions of inequality, such as gender, race, age and class. It will conceptualize the principle of leaving no one behind by developing participatory governance models and transition guidelines based on climate justice and gender equality. BOLSTER will launch action research in ten European regions. ZO Brabant Seven of those (target) regions are at high risk of being affected by the EGD, as they have a high concentration of carbon-intensive industries. The other three (study) regions have already undergone an economic transition and will be studied in order to learn from the past.

PROJECT MOTTO: No European should be put at a disadvantage because of the European green deal (EGD)

SPECIFIC OBJECTIVES

- Develop empirically supported premises that disclose how marginalized communities are affected by EGD-related policies.
- Scrutinize and enhance the procedural justice aspect of just transition plans.
- Increase the social acceptance of transition plans.
- Conceptualize the principle of leaving no one behind.
- Foster the replication and transferability of the project's findings, products and experience.

RESULTS: The BOLSTER project has been working closely with communities and stakeholders across various regions in Europe. This collaborative effort has led to impactful activities, fostering reflection and discussion on key issues. Consequently, several results have emerged, including policy briefs, blog posts, book chapters, and articles—all aimed at promoting more inclusive public policies.

- 3,000+ Community Participants – Engaged in BOLSTER activities, workshops, and events.
- 25+ Multi-Actor Forums – Bringing together key stakeholders for meaningful discussions.

- 7+ Regional Policy Dialogues – Strengthening engagement with policymakers.
- 10+ Meetings with Local Just Transition Alliance (LJTA) members to foster collaboration.
- 10+ Joint Activities – Partnering with EU-funded projects and institutions.
- 17+ Conferences & Events – Presenting and sharing key insights.
- 15+ News Articles – Media coverage across different regions and countries.
- 5+ Policy Briefs – Providing strategic recommendations for policymakers.
- 1 Book titled “Just Transition and the European Green Deal”, 15 Book Chapters & Academic Papers – Research-backed contributions.
- 7+ Blog Posts – Featuring insights, columns, and key project updates.
- Capacity-Building Manual – Supporting knowledge transfer and skills development based on BOLSTER research.
- Collaboration with Policymakers, Researchers & NGOs

FACTBOX

Project №:

№ 101069586 – BOLSTER

Project leader:

Prof. Dr. Christina Nikolova

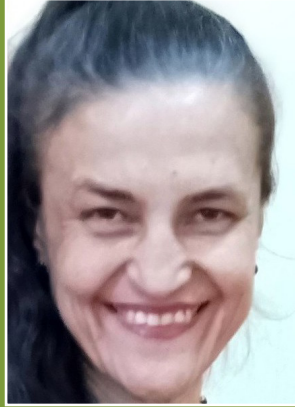
Project length:

01.09.2022 - 31.08.2025

Team members:

The consortium of BOLSTER is coordinated by Stichting Katholieke Universiteit Brabant (TIU), and comprises a total of 12 partners: Royal Melbourne Institute of Technology Spain SL (RMIT-EU), Uniwersytet Ekonomiczny W Katowicach (UEKAT), Sociedade Portuguesa de Inovação, Consultadoria Empresarial e Fomento da Inovação, SA (SPI), Crowdhelix Limited (CHX), University of National and World Economy (UNWE), Sveučiliste u rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu (FTHM), Université de Liège (ULiège), Asociația Make Better (MKBT), European Citizen Action Service (ECAS), Culture Goes Europe (CGE) and CEE Bankwatch Network (BWN)

Факултет „Международна
икономика и политика“

International Economics and Politics Faculty

Факултет „Международна икономика и политика“ в УНСС: десетилетия на традиции, приемственост и развитие

доц. д-р Мария
Бакалова

Основната цел на изследователския проект е да се проучи и представи историята на факултет „Международна икономика и политика“, включените в неговия състав първични структурни звена – катедрите „МИО и бизнес“, „Международни отношения“, „Политология“ и „Чужди езици и приложна лингвистика“ и водените от тях специалности като се изведат линиите на приемственост и историческите традиции, тръгващи от времето на Свободния университет за политически и стопански науки. В изследването са използвани проблемно-хронологичните подходи и съответните методи като исторически, политологичен и институционален анализ, които предполагат работа с първични източници, вкл. ведомствени документи, използване на съществуващи изследвания по свързани теми, както и социологически методи като анкета и дълбочинно интервю.

В резултат на изследването са публикувани 7 статии и студии (две от които в списания, индексирани в първични бази-данни) в общ обем от 130 стандартни страници. В публикациите са представени:

- идейните основи на фМИП във връзката им с възгледите за България и света на основоположника на Свободния университет Стефан С. Бобчев, който се разглежда като основоположник на българската школа по международни отношения;
- институционални аспекти от развитието на катедрите във факултета в исторически план и в съвременните им развиятия;
- различни аспекти от развитието на преподаването и обучението в специалности, по които се обучават студенти във фМИП като част от развитието и трансформациите на факултета.

Faculty of International Economics and Politics at the UNWE: decades of traditions, continuity and development

The main goal of the research project is to study and present the history of the Faculty of International Economics and Politics, its structural units – the departments of "IER and Business", "International Relations", "Political Science" and "Foreign Languages and Applied Linguistics" and the university programs they lead, by deducing the lines of continuity and historical traditions starting from the time of the Free University of Political and Economic Sciences. The study uses problem-chronological approaches and relevant methods such as historical, political and institutional analysis, which involve working with primary sources, incl. departmental documents, using existing research on related topics, as well as sociological methods such as a survey and in-depth interview. As a result of the research, 7 articles and studies were published (two of which in journals indexed in primary databases) in a total volume of 130 standard pages. The publications present:

- the ideological foundations of the FMIP in their connection with the views on Bulgaria and the world of the founder of the Free University, Stefan S. Bobchev (who is considered the founder of the Bulgarian school of international relations and diplomacy);
- institutional aspects of the development of the departments in the faculty, historically and in their contemporary developments;
- various aspects of the development of teaching and education in the university programs within the FIEP as part of the development and transformations of the faculty.

FACTBOX

Project №:

НИД НИ-20/2021

Project leader:

Assoc. Prof. Dr. Maria Bakalova

Project length:

2021-2025

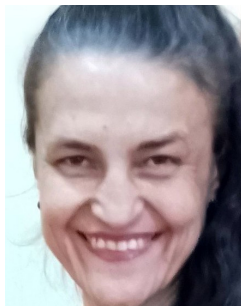
Team members:

Prof. Dr. Blaga Blagoeva
 Assoc. Prof. Dr. Elizabeth Yoneva
 Assoc. Prof. Dr. Elena Simeonova
 Assoc. Prof. Dr. Simeon Asenov
 Assoc. Prof. Dr. Antonia Pencheva
 Assoc. Prof. Dr. Stefka Kozhuharova
 Assoc. Prof. Dr. Oleg Lozanov
 Senior Lecturer Dr. Svetoslav Arseniev
 Senior Assist. Dr. Valentin Bilyanski
 Senior Assist. Dr. Margarita Ivanova
 Assoc. Prof. Dr. Silvia Vasileva
 PhD Student Zhivko Valchev
 Student Mihaela Dincheva
 Student Alexandra Gaitandzhieva

Reviewer:

Prof. Dr. Anton Parvanov

Разплащанията в международната търговия – тенденции и перспективи

доц. д-р Весела
Тодорова

Основната цел на проекта е да се идентифицират и оценят съвременните тенденции в международните разплащания чрез анализ на комплексното взаимодействие между политически, технологични и регулаторни фактори, които им въздействат.

Обект на проекта са международните разплащания като структуроопределящ елемент на световната финансова система. Предметът е насочен към динамиката на използваните валути и системи за международни разплащания, ролята на финтех индустрията и въздействието на нормативната рамка върху трансграничните финансови потоци.

Основните изводи от проекта показват, че международните разплащания се намират в процес на ускорена трансформация. Технологичният прогрес и финтех индустрията създават нови модели и инструменти, които поставят предизвикателства пред традиционните банки, но същевременно разширя-

ват възможностите за бизнеса и потребителите. Политическите рискове и санкции придобиват все по-голяма тежест и директно влияят върху международната търговия. Европейският съюз се утвърждава като пример за успешна интеграция между иновации и регулаторна стабилност, а България, като част от него, е обвързана със същите стандарти и процеси на развитие.

Заключението на изследването е, че бъдещето на международните разплащания ще бъде резултат от сложното преплитане на политически решения, технологични иновации и нормативна рамка. Необходим е интердисциплинарен подход за разбиране и управление на тези процеси, тъй като промяната в един от елементите води до последици за цялата система. Проектът предлага аналитична рамка, която съчетава теоретичен и емпиричен анализ и формулира препоръки както за научната общност, така и за практиката.

Payments in International Trade – Trends and Perspectives

The main objective of the project is to identify and assess contemporary trends in international payments by analyzing the complex interactions among political, technological, and regulatory factors that influence them.

The object of the project is international payments as a structural element of the global financial system. The subject focuses on the dynamics of currencies and systems used for international payments, the role of the fintech industry, and the impact of the regulatory framework on cross-border financial flows.

The main conclusions of the project indicate that international payments are undergoing accelerated transformation. Technological progress and the fintech industry are creating new models and tools that challenge traditional banks while expanding opportunities for businesses and consumers. Political risks and sanctions are becoming increasingly important and directly affect international trade. The European Union is emerging as an example of successful integration between innovation and regulatory stability, and Bulgaria, as a member, is subject to the same standards and development processes.

The study concludes that the future of international payments will result from a complex interplay of political decisions, technological innovations, and regulatory frameworks. An interdisciplinary approach is necessary to understand and manage these processes, as changes in one element affect the entire system. The project provides an analytical framework that combines theoretical and empirical analysis and offers recommendations for both the scientific community and practitioners.

FACTBOX

Project №:

НИД НИ-11-2023/А

Project leader:

Assoc. Prof. Dr. Vesela Todorova

Project length:

2023-2025

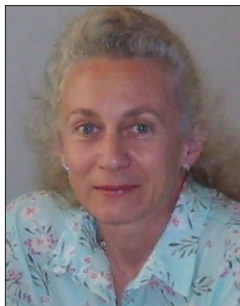
Team members:

Assoc. Prof. Dr. Monika Moraliiska - Ivanova,
PhD Student Iliyan Sarandaliev,
Student Nasko Mladenov,
Student Nelina Doncheva

Reviewer:

Prof. D. Sc. Milcho Stoimenov

Разработване на хибридни курсове по английски език за специални цели в УНСС

доц. д-р Албена
Стефанова

Новите технологии и преподавателски подходи доведоха до появата на нови форми на обучение, които да позволят по-пълноценен учебен процес и възможност за алтернативно учене. Възникна нужда от прилагане на онлайн и хибридна форма на обучение, като се ползват предимствата им за оптимизиране на учебния процес и неговата ефективност. Същевременно липсват практика, научни разработки и анкети относно хибридните курсове по английски език за специални цели (АСЦ).

Следователно, целта на проекта бе да се разработят хибридни курсове по АСЦ в областта на икономиката и общественно-политическите науки, за да се предложи съвременен и високорезултатно обучение по специализиран английски в УНСС.

Проведена бе анкета с 240 студенти и 34 преподаватели от УНСС и 33 преподавате-

ли от Италия, за да се проучат нагласите и нуждите на обучаемите, както и вижданията на учителите. Изготвиха се банки със специализирани образователни ресурси и автентични материали за преподаватели и за студенти. Те са насочени, както за обучение, така и за проверка на знанията. Разработиха се критерии за учебна програма за хибридни курсове и бе изготвена такава за нуждите на УНСС.

Популяризираха се резултатите от изследването по проекта чрез 4 публикации в първични световни научни бази данни и 3 във вторични такива, както и чрез участие в 3 научни форума. Екипът по проекта допринесе за развитието на научната мисъл в областта, както и за подобряването на практиката в обучението по АСЦ. Научните и приложните резултати имат приложимост не само за УНСС, но и за всеки ВУЗ или друга образователна институция в страната и по света.

Development of hybrid English for Specific Purposes courses at UNWE

New technologies and teaching approaches have led to the emergence of new modes of learning that allow for a more thorough educational process and the possibility of alternative learning. There is a need to implement online and hybrid modes of learning, using their advantages to optimise language training and its effectiveness. At the same time, there is a lack of practice, scientific research and surveys on hybrid courses in English for Special Purposes (ESP).

Therefore, the aim of the project was to develop hybrid ESP courses in the field of economics and socio-political sciences in order to offer modern and high-performance training in specialised English at the UNWE.

A survey was conducted with 240 students and 34 lecturers from the UNWE and 33 lecturers from Italy to study the attitudes and needs of learners, as well as the views of faculty. Banks of specialised educational resources and authentic materials for lecturers and students were prepared. They are aimed both for instruction and assessment. Criteria for a hybrid courses syllabus were developed and a syllabus was prepared for the needs of UNWE. The results of the project research were

popularised through 4 publications in primary world scientific databases and 3 in secondary ones, as well as through participation in 3 scientific forums. The project team contributed to the development of scientific thought in the field, as well as to the improvement of the practice in ESP training. The scientific and applied results can be used not only by UNWE, but also by any HEI or other educational institution in the country and worldwide.

FACTBOX

Project №:

НИД-НИ-28/2023/A

Project leader:

Assoc. Prof. Dr. Albena Stefanova

Project length:

2023-2025

Team members:

Assoc. Prof. Dr. Vasil Bozev

Senior Lecturer Dr. Dilyan Gatev

Senior Lecturer Dr. Georgi Dimitrov

Senior Lecturer Dr. Lilyana Todorova-Ruskova

Student Ventsislava Garvanska

Reviewers:

Assoc. Prof. Dr. Veselin Chantov

Assoc. Prof. Dr. Antonia Pencheva

Факултет
Приложна информатика
и статистика

Applied Informatics and Statistics Faculty

Скритата икономика в България: Актуални оценки и емпирични анализи

доц. д-р
Александър
Найденев

Основната цел на проекта е да бъдат генерирани актуални научни бази данни за подпомагане на емпиричните анализи на скритата икономика в България. Формираните информационни масиви включват първични данни от две извадкови изследвания – сред представители на домакинствата и фирмите – преминали логически и технически контрол по съвременни стандарти за извадкови научни ресурси. Като предварителен анализ на данните са извлечени и публикувани актуални оценки за основни характеристики относно разпространението на скритата икономика в България към 2023-2024 година. Методическата подготовка на проучванията обхваща разработване на инструментариума на двете анкетни проучвания, представляващ научно-приложен принос на членовете на колектива. Въпросникът за ан-

кетиране на представители на бизнеса е технически подготвен за използване чрез самоанкета в онлайн среда. Извадката от фирми е формирана чрез случаен подбор на база на информация от публичен търговски регистър. Организирано е разпращане на линк към въпросника до имейл адреси на представители на 1500 предприятия – стратифицирана извадка по административни области и сектор на икономическа дейност – и са получени 335 пълно попълнени анкетни карти. За анкетиране на извадка от 1000 домакинства е избрана агенция-външен изпълнител чрез процедура по ЗОП. Генерирани са две научни бази, включващи извадкови данни придружени от съответните метаданни. Постигнатите резултати отразяват коректното следване на логиката на проектното предложение и изпълнение на заложените дейности и задачи.

The Hidden Economy in Bulgaria: Current Estimates and Empirical Analyses

The main objective of the project is to generate up-to-date scientific databases to support empirical analyses of the hidden economy in Bulgaria. The information bases include primary data from two sample surveys – among representatives of Bulgarian households and companies – which have undergone logical and technical control in accordance with modern standards for such scientific resources. As a preliminary analysis of the data, current estimates of key characteristics regarding the spread of the shadow economy in Bulgaria in 2023-2024 have been extracted and published. The methodological preparation of the studies includes development of survey instrument for the two questionnaire surveys, as scientific and applied contribution by the team members. The questionnaire for interviewing business representatives has been technically prepared for self-administered online survey. The sample of companies was formed through random selection based on information from a public commercial register. A link to the questionnaire was sent to the email addresses of representatives of 1,500 companies – a sample stratified by administrative area and sector of business activity – and 335 fully completed questionnaires were received. An external

contractor was selected through a public procurement procedure to survey a sample of 1,000 households. Two scientific databases were generated that include the sample data accompanied by relevant metadata. The results reflect the accurate implementation of project proposal logic and the execution of the planned activities and tasks.

FACTBOX

Project №:

NID NI-29/2023/B

Project leader:

Assoc. Prof. D.Sc. Alexander Naydenov

Project length:

2023-2025

Team members:

Prof. Dr. Valentin Goev,
Prof. Dr. Venelin Boshnakov,
Associate Prof. Dr. Vasil Bozev,
Senior Assistant Dr. Iva Raicheva,
Senior Assistant Dr. Vesela Dimitrova,
Student Maria Karpuzova

Reviewers:

Prof. Dr. Vesselin Mintchev

Тенденции и перспективи в развитието на дигиталните компетентности на българските учители

проф. д-р Янка
Тоцева

Целта на научното изследване е да се проучат състоянието на подготовката и квалификацията на българските учители по отношение на формирането, обогатяването и усъвършенстването на дигиталните им компетентности.

Анализирани са официални документи на Европейския съюз и други международни организации, дефинирали понятията "дигитални компетентности" и "дигитални компетентности на учителя", за да се изведе основния концепт. Проучени и анализирани са учебни програми по задължителната според Наредбата за държавните изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“ дисциплина "Информационни и комуникационни технологии в обучението и работа в дигитална среда" в бакалавърски програми, подготвящи бъдещи учители в университети и в курсове за едногодишна специализация за придобиване на професионална

квалификация „учител“. Проучени са програмите за квалификация на педагогическите специалисти, одобрени от МОН и вписани в Информационния регистър съгласно чл. 229. (1) от ЗУПО, насочени към усъвършенстването на дигитални компетентности. Проведено е емпирично проучване сред учители, за да се диагностицират дигиталните им компетентности и пътищата за тяхното придобиване, обогатяване и усъвършенстване.

Резултатите от теоретичните изследвания и емпиричното проучване са публикувани в сборници от конференции и научни списания с импакт фактор.

Подготвена е монография, в която е представена актуалната картина и са изведени тенденциите и перспективите в процеса на развитието на дигиталните компетентности на българските учители.

Trends and prospects for the development of Bulgarian teachers' digital competences

The aim of the research is to examine the preparation and qualification of Bulgarian teachers regarding the development, enhancement, and improvement of their digital competences.

Official documents from the European Union and other international organizations that define the concepts of "digital competences" and "digital competences of the teacher" were analyzed to establish the main concept. Curricula were reviewed and analyzed for the mandatory discipline "Information and Communication Technologies in Education and Work in a Digital Environment," as required by the Regulation on the State Requirements for Acquiring a Professional Qualification "Teacher," in bachelor's programs for future teachers at universities and in one-year specialization courses for obtaining a professional qualification as a teacher. Qualification programs for pedagogical specialists, approved by the Ministry of Education and Science and listed in the Information Register under Art. 229(1) of the Law on Preschool and School Education, aimed at improving digital competences, were also examined. An empirical study was conducted among teachers to assess their

digital competences and the methods used to acquire, enhance, and improve them.

The results of the theoretical research and empirical study have been published in conference proceedings and scientific journals with an impact factor.

A monograph has been prepared, presenting the current situation and outlining trends and prospects in the development of the digital competences of Bulgarian teachers.

FACTBOX

Project №:

НИД НИ-1/2024/A

Project leader:

Prof. Dr. Yanka Totseva

Project length:

2024-2025

Team members:

Assoc. Prof. Dr. Katya Kirilova
 Assist. Prof. Dr. Rumina Valkova
 Assist. Prof. Dr. Maria Kazakova
 Assist. Prof. Dr. Gabriela Naskova
 Daniela Todorova Shoshova
 Rusi Ruskov Rusev

Reviewer:

Prof. D.Sc. Nikolay Tsankov

Изследване възможностите за приложение методите на математическото моделиране в икономиката и социалните науки

доц. д-р Иван
Йорданов

Целта на научното изследване е да се изследват различни математически модели, включително от областта на икономиката и социалните науки, като се използват методите на приложната математика. Отделно от това да се запознаят студентите и докторантите, участващи в проекта с различните начини на изследване на математическите проблеми в реална изследователска среда, което да им помогне за евентуална реализация в научната и образователната сфера. В съответствие с изискванията на възложителя на проекта да се докладват и публикуват научните резултати от изследването в специализирани научни издания, индексирани в Scopus и Web of Science.

Получени са както резултати, свързани с методологията, така и резултати, които са следствие от прилагането на методологията на Метода на простите уравнения за получаване на точни решения на нелинейни диференциални уравнения.

Резултатите, свързани с методологията са свързани с включване на нелокални

нелинейни ефекти. По този начин се отразява влиянието на пространствени взаимодействия, характерни за реалните икономически и социални системи. Нелокалните членове в реакционно-дифузионните уравнения адаптират използвания модел за по-добро описание на взаимодействието между два или повече вида, като взаимодействието може да бъде както конкурентно, така и кооперативно.

С помощта прилагането на Метода на простото уравнение са получени решения на моделните уравнения от вид бягаща вълна, които описват разпространението на една популация в изследваната пространствена област. Наличието на нелокални членове в уравненията и дифузията водят до увеличена сложност на получаваните точни решения.

Получените резултатите са представени на международни конференции, като вече са налице 3 излезли публикации в издание, индексирано в Scopus (Springer Proceedings in Mathematics & Statistics).

Exploring the possibilities of applying mathematical modeling methods in economics and social sciences

The objective of the research project is to study various mathematical models, including those from economics and social sciences, by applying methods of applied mathematics. The project also aims to familiarize participating students and doctoral candidates with different approaches to investigating mathematical problems in a real research environment. This experience is intended to support their future professional development and potential careers in academic and educational fields.

In accordance with the requirements of the project sponsor, the scientific results must be reported and published in specialized scientific journals indexed in Scopus and Web of Science.

The research produced both methodological results and results from applying the "Method of the Simple Equation" to obtain exact solutions of nonlinear differential equations.

The methodological results involve the inclusion of nonlocal nonlinear effects, reflecting the influence of spatial interactions characteristic of real economic and social systems. The nonlocal terms in the reaction-diffusion equations adapt the model to better describe interactions between two or more species, where the interaction may be either competitive or cooperative.

By applying the "Method of the Simple Equation," traveling wave-type solutions were obtained for the model equations, describing the propagation of a population within the studied spatial domain. The presence of nonlocal terms and diffusion in the equations increases the complexity of the exact solutions obtained.

The results have been presented at international conferences, and three publications have already appeared in journals indexed in Scopus (Springer Proceedings in Mathematics & Statistics).

FACTBOX

Project №:

НИД НИ-17/2024/A

Project leader:

Assoc. Prof. Dr. Ivan Jordanov

Project length:

2024-2025

Team members:

PhD Student Georgi Ivanov

Assoc. Prof. Dr. Vladimir Kotev

Student Miriam Rime

Student Radoslav Nikolov

Reviewer:

Prof. D.Sc. Nikolay Vitanov

Бизнес факултет

Business Faculty

Проучване и разработване на концептуален модел за създаване на „Академичен иновационно-базиран инкубатор“

доц. д-р Димитър
Благоев

Значението на иновациите за фирмената конкурентоспособност и глобалния икономически растеж е голямо. Това ги направи едни от най-важните и привлекателни изследователски обекти през последните повече от 10 години. Все по-голямо значение се отдава на подхода за стимулиране и мотивиране на иновациите и иновационния процес чрез създаване на подходяща (ресурсно и материално подсигурана) среда за генериране и развитие на иновации. Инкубаторите са важен елемент на външната бизнес среда. Те подпомагат стартирането на иновативни предприятия или повишават иновативния потенциал на вече съществуващи предприятия. Световната практика показва, че те се изграждат, осъществяват своята дейност и са собственост на различен тип организации – университети, консултантски фирми, специализирани общински или държавни структури и др. На базата на редица публикации по темата направени от изследователския колектив се проучва как иновацион-

ните подходи (подходът за насърчаване на изследванията и развойната дейност) се прилагат (или могат да се приложат, ако все още не се прилагат) при конструиране на следващо поколение бизнес инкубатори, така наречените иновационно-базирани бизнес инкубатори. Чрез литературен обзор по проблемите на бизнес инкубаторите, иновационните инкубатори и тези позиционирани в академична среда са идентифицирани световни примери. Проучени са добри резултати от тяхната дейност, тяхната структура, предлагани услуги и други специфични особености. Направен е регионален анализ по ключови индикатори от фундаменталния анализ на ниво NUTS 2 в България. Чрез него е определен потенциала за създаване на иновационно-базирани инкубатори. Идентифицирани са перспективни високо-иновативни икономически дейности в чиято насока могат да бъдат полезни тези инкубатори.

Research and development of a conceptual model for establishing an „Academic Innovation-Based Incubator“

The importance of innovations for corporate competitiveness and global economic growth is great. This has made them one of the most important and attractive research objects over the past 10 years. Increasing importance is given to the approach to stimulating and motivating innovations and the innovation process by creating an appropriate (resource and materially secured) environment for generating and developing innovations.

Incubators are an important element of the external business environment. They support the launch of innovative enterprises or increase the innovative potential of already existing enterprises. World practice shows that they are built, carry out their activities and are owned by different types of organizations - universities, consulting organizations, specialized municipal or state structures, etc.

Based on a number of publications on the topic, made by the research team, it is studied how innovation approaches (the approach to promoting research and development) are applied (or can be applied, if not yet applied) in constructing the next generation of business incubators, the so-called innovation-based business incubators. Through a literature review on the problems of business incubators, innovation incubators and those positioned in an academic environment,

world examples have been identified. Good results of their activities, their structure, offered services and other specific features have been studied. A regional analysis has been made on key indicators from the fundamental analysis at the NUTS 2 level in Bulgaria. Through it, the potential for creating innovation-based incubators has been determined. Promising highly innovative economic activities in which these incubators can be useful have been identified.

FACTBOX

Project №:

НИД НИ-3/2022/A

Project leader:

Assoc. Prof. Dr. Dimitar Blagoev

Project length:

2022-2025

Team members:

Prof. Dr. Nikolay Karev

Assist. Dr. Radostin Boyadziev

Assist. Dr. Krasimir Petkov

Student Kristian Varamezov

Reviewer:

Prof. D.Sc. Ivan Georgiev

Аспекти на интернационализирането на УНСС в контекста на световните общественно-икономически тенденции и процеси: успехи и предизвикателства

проф. д-р Георги
Забунов

Проектът „Аспекти на интернационализирането на УНСС в контекста на световните общественно-икономически тенденции и процеси: успехи и предизвикателства“ има за цел да изследва развитието, постиженията и перспективите на интернационализацията на Университета за национално и световно стопанство (УНСС) като ключов фактор за утвърждаване на неговите лидерски позиции сред европейските бизнес университети. Изследването обхваща историческата логика на стратегическото управление и международната ориентация на университета, като анализира влиянието на глобалните икономически, политически и социални процеси върху академичната среда.

Методологически проектът се основава на системен, сравнителен и SWOT анализ, комбинирани с преглед на добри международни практики и изследване на стратегически документи, свързани с

интернационализацията на висшето образование.

Сред основните научни резултати са: концептуализиране на интернационализацията като интегрална част от стратегическото развитие на УНСС; идентифициране на ключови фактори за повишаване на международната конкурентоспособност; очертаване на модели и подходи за оптимизиране на международната дейност на университета. Формулирани са конкретни препоръки за усъвършенстване на Стратегията за интернационализация 2020–2025 с оглед на глобалните тенденции, цифровата трансформация и следпандемичните предизвикателства.

Резултатите от изследването имат приложен характер и подкрепят усилията на УНСС за укрепване на неговото международно присъствие и академичен авторитет в европейското и световното образователно пространство.

Aspects of the Internationalization of UNWE in the Context of Global Socio-Economic Trends and Processes: Achievements and Challenges

The aim of the research is to examine the preparation and qualification of Bulgarian teachers regarding the development, enhancement, and improvement of their digital competences.

Official documents from the European Union and other international organizations that define the concepts of "digital competences" and "digital competences of the teacher" were analyzed to establish the main concept. Curricula were reviewed and analyzed for the mandatory discipline "Information and Communication Technologies in Education and Work in a Digital Environment," as required by the Regulation on the State Requirements for Acquiring a Professional Qualification "Teacher," in bachelor's programs for future teachers at universities and in one-year specialization courses for obtaining a professional qualification as a teacher. Qualification programs for pedagogical specialists, approved by the Ministry of Education and Science and listed in the Information Register under Art. 229(1) of the Law on Preschool and School Education, aimed at improving digital competences, were also examined. An empirical study was conducted among teachers to assess their

digital competences and the methods used to acquire, enhance, and improve them.

The results of the theoretical research and empirical study have been published in conference proceedings and scientific journals with an impact factor.

A monograph has been prepared, presenting the current situation and outlining trends and prospects in the development of the digital competences of Bulgarian teachers.

FACTBOX

Project №:

НИД-НИ-9/2022/А

Project leader:

Prof. Dr. Georgi Zabunov

Project length:

2022-2025

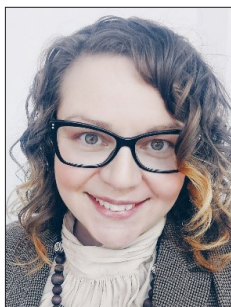
Team members:

Assoc. Prof. Dr. Albena Stefanova,
Senior Assistant Dr. Stelyan Kalchev,
Dr. Marina Marinova,
Student Marina Mircheva

Reviewer:

Assoc. Prof. Atanas Georgiev

Внедряване на разрушителни технологии – оценка на риска

доц. д-р Миглена
Молхова-Владова

Проектът е фокусиран върху изследването на въздействието на разрушителните технологии върху икономиката и управлението, както и адаптацията на бизнеса в процеса на възникване и пазарно проникване на подобни технологии. Основната цел на научното изследване е придобиване на нови знания за фундаменталните причини и последици от навлизането на разрушителните технологии, и свързаните с тях рискове, кризи и конфликти на организационно ниво.

Обект на изследването са разрушителните иновации/технологии. Предмет на изследването е управлението на процеса по създаване и внедряване на разрушителни технологии на пазара и оценката на риска в този процес.

Като изследователски методи са използвани литературен обзор, метод за изследване на конкретни случаи,

ретроспективен анализ, технологични анализи за текущото състояние на техниката и проследяване на тенденциите в дифузията на технологиите с оценен разрушителен потенциал и прогнозирането на рисковете от пазарното позициониране на разрушителни технологии, включително с анализ на възможностите за подобряване на навлизането им на технологичните пазари.

Резултатите по проекта, представени в 11 научни публикации, са:

- създадена и апробирана методика за оценка на разрушителния потенциал на технологиите;
- модел за оценка на риска от навлизането на разрушителни технологии на пазара;
- методология за изследване на адаптацията на бизнеса към възникващ риск от една иновация, разрушаваща бизнес модели и процеси в множество индустрии.

Implementation of disruptive technologies – risk assessment

The project focuses on studying the impact of disruptive technologies on the economy and management, as well as the adaptation of business in the process of emergence and market penetration of such technologies. The main goal of scientific research is to acquire new knowledge about the fundamental causes and consequences of the market entry of disruptive technologies, and the associated risks, crises and conflicts at organizational level.

The object of the research is disruptive innovations/technologies. The subject of the research is the management of the process of creating and implementing disruptive technologies on the market and the assessment of the risk in this process.

The research methods used literature review, case study analysis, retrospective analysis, technological analyses of the current state of the art and tracking trends in the diffusion of technologies with assessed disruptive potential and forecasting the risks of the market positioning of disruptive technologies, including an analysis of the opportunities for improving their entry into technological markets.

Project results, presented in 11 scientific publications, are:

- a newly developed and tested methodology for assessing the disruptive potential of technologies;
- a model for assessing the risk of disruptive technologies entering the market;
- a methodology for studying business adaptation to the emerging risk of an innovation disrupting business models and processes across multiple industries.

FACTBOX

Project №:

NID NI- 9-2023/A

Project leader:

Assoc. Prof. Dr. Miglena Molhova-Vladova

Project length:

2023-2025

Team members:

Assoc. Prof. Dr. Ivaylo Ivanov,
PhD Student Teodora Nikolova
PhD Student Stanimir Stanev,
Student Vasilena Nakova,
Student Tiha Nikolova

Reviewers:

Assoc. Prof. Dr. Veneta Mateeva
Assoc. Prof. Dr. Iskra Panteleeva

Употребата на утайки от пречиствателни станции за отпадъчни води – нагласите на земеделските производители

гл. ас. д-р
Кристина
Тодорова

Проектът изследва потенциала за устойчиво използване на утайките от отпадъчни води, генерирани от пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ), в селскостопанските практики в България. Въпросът за управлението на утайките от отпадъчни води е все по-значим в рамките на полити-

тиките на Европейския съюз за опазване на околната среда и кръговата икономика, целящи трансформирането на отпадъците в ценни ресурси, като същевременно се минимизират рисковете за околната среда.

Утайките от отпадъчни води са твърдата органична фракция, отделена от отпадъчните води по време на утаяването и последващото им третиране. Богати на азот, фосфор и основни микроелементи, те могат да служат като ценно средство за подобряване на почвеното плодородие и допринасят за по-устойчиво селскостопанско производство.

Проектът е реализиран на два основни етапа, всеки от които е насочен към следните задачи с научна и приложна значимост:

Етап I – Употребата на утайките от пречиствателни станции за отпадъчни води в земеделието в ЕС и в България.

- Проведен е цялостен преглед на настоящата законодателна и регулаторна рамка, регулираща използването на утайки от ПСОВ в селското стопанство в България;

- Сравнителен анализ разглежда най-добрите практики и подходите за внедряване в държавите-членки на ЕС и България, като идентифицира бариерите и възможностите за ефективно управление на утайките и повторна употреба.

Етап II – Нагласите на земеделските производители, свързани с употребата на алтернативни източници (утайки от ПСОВ) за наторяване на земеделски площи.

- Разработена е методология на изследване, последвана от емпирично проучване сред 107 земеделски производители, за да се оцени тяхната осведоменост, възприятия и нагласи към използването на утайки от пречиствателни станции като алтернативен източник на торене;
- Идентифицирани са ключови фактори, влияещи върху готовността на земеделските производители да възприемат практики за торене на базата на утайки;
- Предложени са възможности за повишаване на осведомеността на заинтересованите страни и насърчаване на безопасното, ефективно и екологично отговорно използване на утайки от пречиствателни станции в българското земеделие.

Получените резултати от проекта подпомагат целите на устойчивото управление на отпадъците, оползотворяването на хранителни вещества и принципите на кръговата икономика в селскостопанския сектор, подкрепяйки разработването на политики, основани на доказателства, и стратегиите за практическо прилагане в България и в целия ЕС.

The Use of Sewage Sludge from Wastewater Treatment Plants – Farmers' Attitudes

The project explores the potential for the sustainable utilization of sewage sludge generated by wastewater treatment plants (WWTPs) in agricultural practices in Bulgaria. The issue of sewage sludge management is of increasing importance within the European Union's environmental and circular economy policies, aiming to transform waste into valuable resources while minimizing environmental risks.

Sewage sludge, represents the solid organic fraction separated from wastewater during sedimentation and subsequent treatment of domestic and industrial effluents. Rich in nitrogen, phosphorus, and essential microelements, it can serve as a valuable soil amendment that improves soil fertility and contributes to more sustainable agricultural production.

The project was implemented in two main stages, each addressing key scientific and practical objectives:

Stage I – Utilization of sewage sludge in agriculture in the EU and Bulgaria

- A comprehensive review was conducted of the current legislative and regulatory framework governing the use of WWTP sludge in agriculture in Bulgaria;
- A comparative analysis examined best practices and implementation approaches in EU member states versus Bulgaria, identifying barriers and opportunities for effective sludge management and reuse.

Stage II – Farmers' attitudes towards the use of sewage sludge as an alternative nutrient source

- A research methodology was developed, followed by an empirical survey among 107 agricultural producers to assess their awareness, perceptions, and attitudes toward the use of WWTP sludge as an alternative fertilization source;
- Key factors influencing farmers' willingness to adopt sludge-based fertilization practices were identified;
- Opportunities were proposed for enhancing stakeholder awareness and promoting the safe, efficient, and environmentally responsible use of sewage sludge in Bulgarian agriculture.

The findings contribute to the broader objectives of sustainable waste management, nutrient recovery, and circular economy principles within the agricultural sector, supporting evidence-based policymaking and practical implementation strategies in Bulgaria and across the EU.

FACTBOX

Project №:

НИД-НИ-14/2023/5

Project leader:

Senior Assistant Dr. Kristina Todorova

Project length:

2023-2025

Team members:

Prof. Dr. Daniela Ivanova

PhD Student Liliya Ananieva-Zlateva

Student Nikoleta Stoikova

Reviewer:

Prof. D. Sc. Diana Ivanova

Отворени иновации в ерата на изкуствения интелект

доц. д-р Зорница
Йорданова

Проектът изследва пресечната точка между отворените иновации и изкуствения интелект (ИИ) с цел да идентифицира как ИИ променя механизмите на сътрудничество, генериране на идеи и съвместно създаване на стойност между организации, стартиращи компании, академични структури и потребители. Обект на изследването са отворените иновации като междусекторен процес на обмен на знания, а предмет – инструментите, моделите и организационните практики, чрез които ИИ трансформира процесите и резултатите от отворените иновации.

Използвани са библиометрични анализи върху публикации в Scopus и Web of Science (VOSviewer, Bibliometrix), дълбочинни интервюта с експерти от 5 континента, контент анализ, анкетно изследване, наблюдения и казуси. В рамките на проекта са изготвени няколко отделни емпирични изследвания: върху прилагането на ИИ при модели за отворени иновации в индустриален контекст; върху инкубатори и иновационни екосистеми (респонденти от Европа, Африка и Азия); върху ИИ в управлението на работодателската марка; както и

върху промяната в лидерските умения на висшия мениджмънт в ерата на ИИ.

Проектът завършва с **9 публикации**, от които 3 в издания, индексирани в Scopus/WoS и още 3, за които се очаква индексирание в Scopus/WoS. Резултати от проекта са представени на конференции в България, Гърция, Гана, Тайланд, Дания, вкл. са обсъдени със световно утвърдени учени в областта на Отворените иновации в специализирано издание, част от Academy of management'2025.

Допълнителните резултати включват публикации за ИИ и управление на работодателската марка като механизъм за отворени иновации на организацията, за технологични и отворени иновации в културни организации и за ролята на ИИ в лидерството като основополагащ фактор за мащабиране. Проектът допринася за ново знание относно това как ИИ ускорява иновациите, променя бизнес моделите и изисква нови етични и стратегически рамки, но предимно допринася за научната литература на отворените иновации, които биват изключително повлияни от ИИ и ефектите предстоят да променят фундаментално тяхното приложение.

Open innovation in the era of artificial intelligence

The project examines the intersection of open innovation and artificial intelligence (AI), aiming to identify how AI transforms collaboration, idea generation, and value co-creation mechanisms among organisations, startups, academic institutions, and end-users. The study focuses on open innovation as a cross-sector knowledge exchange process, while the subject addresses the tools, models, and organisational practices through which AI influences, enhances, or transforms open innovation processes and outcomes.

The research uses a mixed-method approach, including bibliometric analysis of publications indexed in Scopus and Web of Science (using VOSviewer and Bibliometrix), in-depth interviews with experts from five continents, content analysis, surveys, observations, and case studies. Several empirical studies were conducted within the project: AI-enabled open innovation practices in industrial contexts; open innovation in incubators and innovation ecosystems (with respondents from Europe, Africa, and Asia); the use of AI in employer branding management; and the transformation of executive leadership skills in the age of AI.

The project concludes with **nine scientific publications**, three of which are already published in Scopus/Web of Science indexed outlets, and three others are accepted for publication with forthcoming indexing in Scopus/Web of Science. Project results have been presented at scientific conferences in Bulgaria, Greece, Ghana, Thailand, and

Denmark, and have been discussed with globally recognized scholars in the field as part of a specialized publication linked to the *Academy of Management 2025*.

Additional outcomes include publications on AI and employer branding as a mechanism for organizational open innovation, technological and open innovation in cultural institutions, and AI-driven leadership as a foundational factor for innovation scaling. The project contributes new knowledge on how AI accelerates innovation, reshapes business models, and requires new ethical and strategic frameworks. Most importantly, it expands the scientific literature in the field of open innovation, demonstrating that AI fundamentally transforms its theory and practice, with effects that will continue to redefine its application.

FACTBOX

Project №:

НИД НИ- 8/2024/A

Project leader:

Assoc. Prof. Dr. Zornitsa Yordanova

Project length:

2024-2025

Team members:

PhD Student Zlatina Todorova

PhD Student Antoaneta Valkanova

Student Kalin Dimchev

Senior Assistant Dr. Khatereh

Ghasemzadeh

Reviewer:

Assoc. Prof. Dr. Iskra Panteleva

Хъб за научно предприемачество в България

д.н. Дмитро
Жерлицин

Проектът Хъб за научно предприемачество в България е реализиран в рамките на програмата „Платформа ERA Talent за развитие на кариерите на изследователи в Европа“ (Споразумение № 101103476, HORIZON-WIDERA-2022-ERA-IBA – ERA Talent Platform). Основната му цел е разширяване на услугите на EURAXESS България и УНСС в посока укрепване на връзките между науката и бизнеса чрез развитие на научното предприемачество. Проектът насърчава прилагането на добри европейски практики за реализация на научни резултати като бизнес проекти и за изграждане на устойчива екосистема за научно-базирани иновации. Използваният методологически подход съчетава анализ на добри практики, експертни дискусии, мен-

торски модели, обучения и пилотни инициативи за сътрудничество между академични и бизнес партньори. В периода юли 2024 – юли 2025 г. са проведени над осем национални и международни прояви, включително интензивно обучение „Създаване на предприятие, базирано на научен продукт“, уебинар „Практики в научното предприемачество“ и събитието „Наука и бизнес – среща на кафе“. Изградени са партньорства с Промет Стил България, Конструкторско бюро „Фотоника“, 3DOpenDesign и БАН. Разработени са обучителни материали и практическо ръководство „Започване на собствен бизнес, базиран на научен продукт“. Проектът създава устойчива основа за дългосрочна подкрепа на изследователи и иноватори в България.

Scientific Entrepreneurship Hub in Bulgaria (SciEntBG Hub)

The project Scientific Entrepreneurship Hub in Bulgaria (SciEntBG Hub) was implemented under the ERA TALENT Platform for Career Development of Researchers in Europe [Agreement No. 101103476, HORIZON-WIDERA-2022-ERA-IBA – ERA Talent Platform]. Its main objective was to expand the services of EURAXESS Bulgaria and UNWE by strengthening the cooperation between science and business through the development of scientific entrepreneurship. The project promoted the implementation of European best practices for translating research results into innovation-driven enterprises and building a sustainable ecosystem for science-based entrepreneurship. The applied methodology combined good practice analysis, expert consultations, training sessions, mentoring approaches, and pilot initiatives fostering collaboration between academic and business partners. Between July 2024 and July 2025, the Hub organized more than eight national and international events, including the intensive training “Creating an Enterprise Based on a Scientific Product”, the national webinar “Practices in Scientific Entrepreneurship”, and the networking event “Meet Science with Business” Café.

Sustainable partnerships were established with Promet Steel Bulgaria, the Photonics Design Bureau, 3DOpenDesign, and the Bulgarian Academy of Sciences. Key outputs include training materials and the practical handbook “Starting Your Own Business Based on a Scientific Product”, all published on the EURAXESS Bulgaria portal. The project created a long-term foundation for continuous support to researchers and innovators in Bulgaria within the European Research Area.

FACTBOX

Project №:

101103476, HORIZON-WIDERA-2022-ERA-IBA – ERA Talent Platform

Project leader:

D.Sc. Dmytro Zherlitsyn

Project length:

July 2024 – July 2025

Team members:

Prof. Dr. Kamelia Stefanova,
Assoc. Prof. Dr. Kostadin Kolarov,
Assoc. Prof. Dr. Dorina Kabakchieva

Отпечатано по договор за университетски научен форум,
финансиран със средства от целевата субсидия за НИД на УНСС
(Договор № НИД НФ-32/2025-В).

Printed with the financial support of the UNWE Research Programme
(Grant Contract No. НИД НФ-32/2025-В).

Университетската изследователска програма се администрира
от дирекция „Наука“ на УНСС.

UNWE Research Programme is managed by the UNWE Science
Directorate.

Университетска изследователска програма 2025:

Научноизследователски проекти на УНСС, приключили през 2025 г.

Редактор: проф. д-р Еленита Великова

Дизайн: Кремена Коева

Предпечатна подготовка: Емилия Лозанова

Дадена за печат: 26.11.2025

Печатница УНСС

UNWE Research Programme 2025

UNWE Research Projects ended 2025

Editor: Prof. Dr. Elenita Velikova

Design: Kremena Koeva

Prepress: Emilia Lozanova

Printed: 26.11.2025

UNWE Press